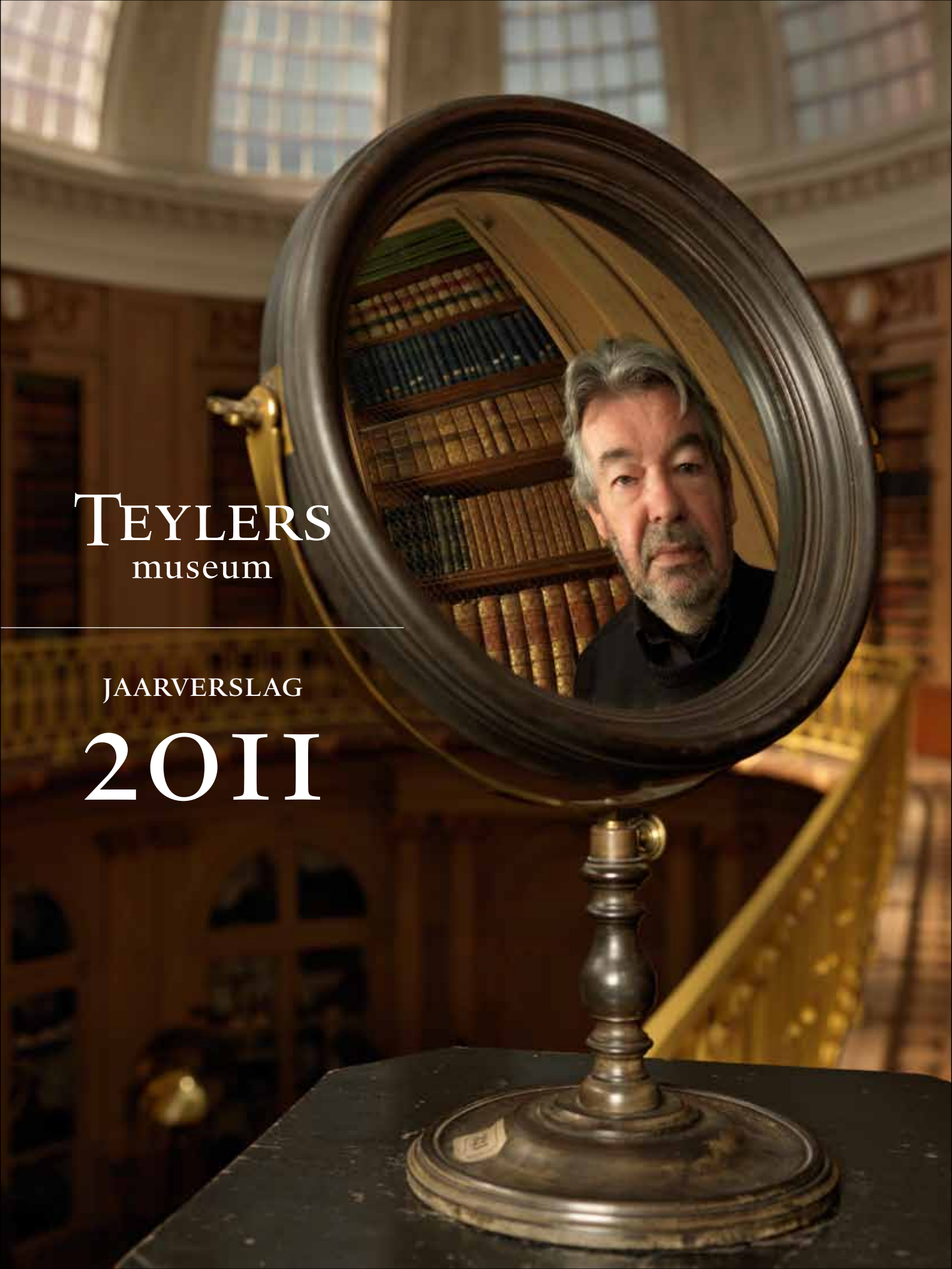

A large, ornate oval mirror on a stand in a library, reflecting a man and bookshelves. The mirror is made of dark wood with a thick, fluted rim. It is mounted on a brass stand with a decorative, tiered base. The mirror reflects a man with grey hair and a beard, wearing a dark shirt, standing in front of tall wooden bookshelves filled with books. The background of the mirror's reflection shows a library interior with a curved wooden ceiling and large windows. The overall scene is set in a grand, historic library with high ceilings and large windows.

TEYLERS
museum

JAARVERSLAG
2011

TEYLERS
museum

JAARVERSLAG
ANNUAL REPORT

2011

TEYCLERS MUSEUM is genoemd naar Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778), een rijke Haarlemse zijdefabrikant en bankier. Levend in de tijd van de Verlichting had hij grote belangstelling voor kunst en wetenschap omdat zij de samenleving verrijken. In zijn testament bepaalde hij dat zijn vermogen moest worden ondergebracht in een stichting die zijn idealen zou voortzetten.

De Ovale Zaal van Teylers Museum opende in 1784 haar deuren voor het publiek als kennisinstituut voor eigentijdse kunst en wetenschap. Uitzonderlijk was dat Teylers gesticht werd door en voor burgers zonder bemoeienis van Kerk of Staat in een stad zonder universiteit.

Experimenten met instrumenten en onderzoek naar fossielen en gesteenten, speciaal aangekocht voor dit doel, waren de basis voor het opdoen van nieuwe kennis. Door het geven van demonstraties en lezingen werd de opgedane kennis verspreid in binnen- en buitenland. De eigentijdse kunst werd gestimuleerd met het aankopen van tekeningen en schilderijen van levende kunstenaars en werk van de beroemdste oude meesters.

In de loop van de 19de en 20ste eeuw werden telkens nieuwe ruimtes aan de Ovale Zaal toegevoegd voor alle activiteiten en om de toenemende collecties te bergen. Tegelijk werden de bestaande en ingerichte zalen niet veranderd. Voor hedendaagse bezoekers is het alsof zij terug in de tijd stappen.

Teylers Museum vertegenwoordigt hiermee als geen andere instelling op authentieke wijze de grote idealen van de Verlichting. Het monumentale gebouwencomplex is begin 2012 door Nederland voorgedragen bij UNESCO om opgenomen te worden op de Werelderfgoedlijst.

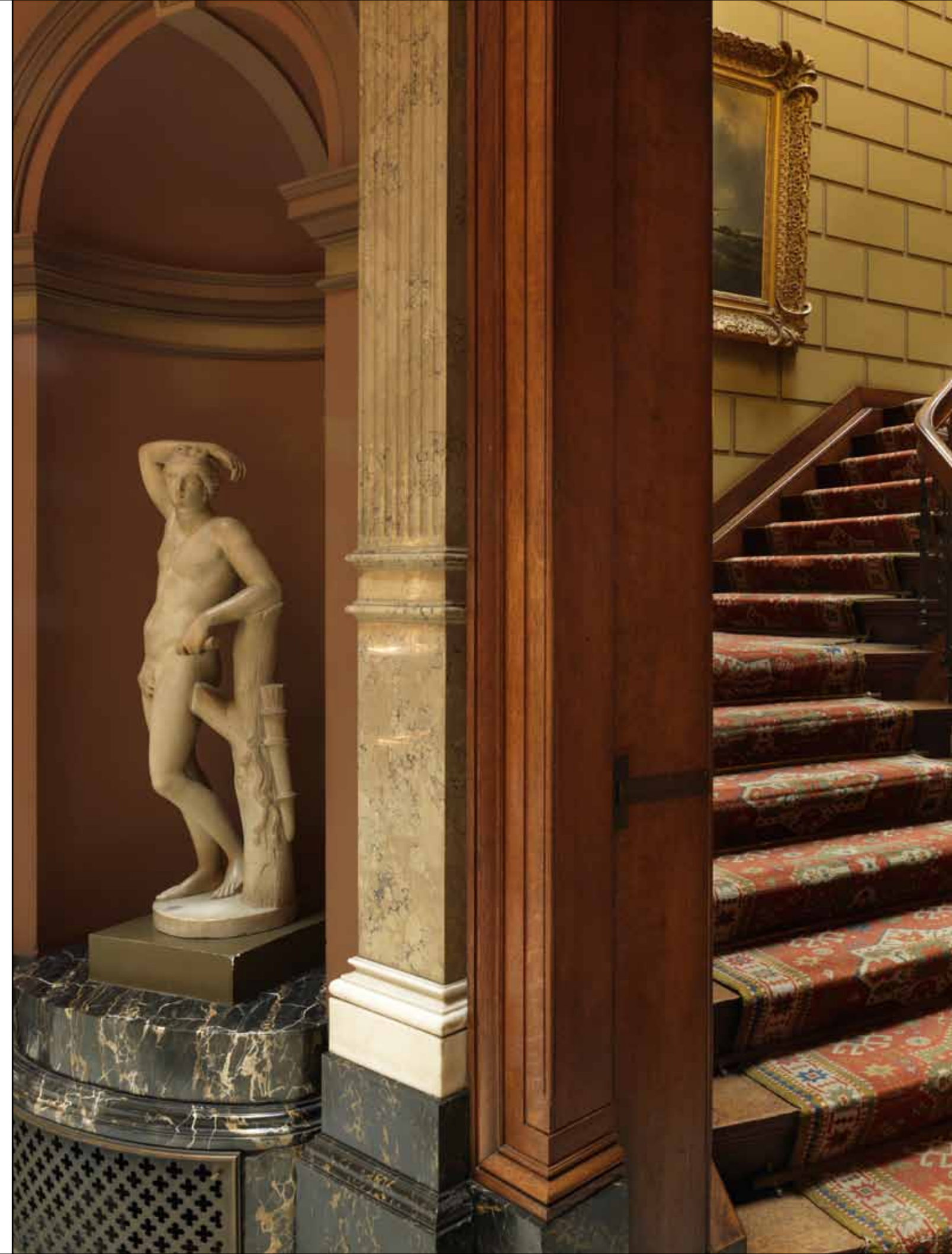
TEYLERS MUSEUM is named after Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778) a rich Haarlem silk maker and banker. As a true exponent of the Enlightenment, he was greatly interested in the power of the arts and sciences to enrich society. In his Will, he laid down that his wealth should be invested in a foundation that would promote his ideals.

In 1784, the Oval Room of Teylers Museum opened to the public as a knowledge institute for contemporary art and science. Quite exceptionally, Teylers was founded by and for the inhabitants of Haarlem, a town without a university. There was no involvement by Church or State.

The basis for establishing new knowledge was provided by experiments with instruments and by research on fossils and minerals purchased specially for the purpose. In demonstrations and lectures, the knowledge this generated was disseminated at home and abroad. Contemporary art was stimulated through purchases not only of drawings and paintings by living artists, but also of work by the most celebrated old masters.

To house the growing collections and to accommodate all the museum's activities, new galleries were added to the Oval Room during the nineteenth and twentieth centuries. But no changes were made to the existing rooms or their fittings. For modern visitors, it is like stepping back in time.

In a way unparalleled by any other organisation, Teylers Museum is thus an authentic embodiment of the great ideals of the Enlightenment. In 2012, the Netherlands proposed this historic complex of buildings for inclusion in the list of UNESCO World Heritage sites.

Inhoudsopgave

Introductie

- 9 Missie
- 9 Mission
- 10 Subsiënten en begunstigers 2011
- 12 Woord vooraf
- 18 Foreword

Maarten van Rossem

- 25 Nederlands eerste en meest curieuze museum
- 32 The Netherlands' first and most curious museum

Publiek

- 45 Tentoonstellingen
- 50 Bezoekcijfers
- 52 Bezoekers educatie en publieksactiviteiten
- 55 Overzicht digitale bezoekers
- 56 2011 in beeld

Financieel verslag

- 67 Verslag van de Raad van Toezicht
- 68 Toelichting op de jaarrekening 2011
- 69 Financieel overzicht

Bijlagen

- 71 Aanwinsten
- 74 Bruiklenen
- 76 Stichtingen
- 79 Lezingen en presentaties door externe personen ism Teylers Museum
- 80 Personeel
- 84 Externe activiteiten en publicaties
- 88 Colofon

Introductie

Missie

Teylers Museum wil conform de idealen uit de Verlichting dienstbaar zijn aan de samenleving door mensen aan te moedigen zélf de wereld te ontdekken en plezier te beleven aan kunst en wetenschap.

Daartoe wil het museum het publiek prikkelen een bezoek te brengen aan het best bewaard gebleven openbare kennisinstituut voor kunst en wetenschap uit de 18de eeuw ter wereld.

In het monumentale pand zijn de inrichting en de presentatie van voorwerpen gericht op historische beleving en op kennisoverdracht.

Mission

In perpetuation of the ideals of the Enlightenment, Teylers Museum wishes to serve society by stimulating people to discover the world for themselves and to find pleasure in art and science.

To do so, the museum wishes to encourage the public to visit what is the world's best-preserved eighteenth-century public knowledge institute for the arts and sciences.

The fittings and presentation of objects in the historic buildings are designed to provide a historically accurate experience, and also to transfer knowledge.

Subsidiënten en begunstigers 2011

SUBSIDIËNTEN

Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschappen

BEGUNSTIGERS

Teylers Stichting
Teylers Museum Fonds / De Sterrenwacht
Stichting Vrienden van Teylers Museum
American Friends of Teylers Museum

BankGiro Loterij

Ten behoeve van de collecties

W.J. Altena
R.E. Bienfait-Dixon
L. Bletz-Wezelaar
Stichting Bonhomme Tielens
G.C. Cadée
M. de Clercq
A.S. de Haas
H. Heringa
P.J. en M. Idenburg-de Savornin Lohman
J. Jongkind
R. Kotting
Mondriaan Stichting
Nationaal Historisch Museum
U. Poth
Stichting van Regteren Altena-Loman
Fonds
Vereniging Rembrandt
Galerie Rob de Vries

P.W.L. Russell
W.O. Russell
Y. Stigter
L.F. Teding van Berkhout
J. van der Veen
G. Zuidema

Ten behoeve van tentoonstellingen

Stichting Dorodarte
Gemeente Haarlem
J.E. Jurriaanse Stichting
M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting
Mondriaan Stichting
Prins Bernhard Cultuurfonds
SNS Reaal Fonds
Stichting Zabawas

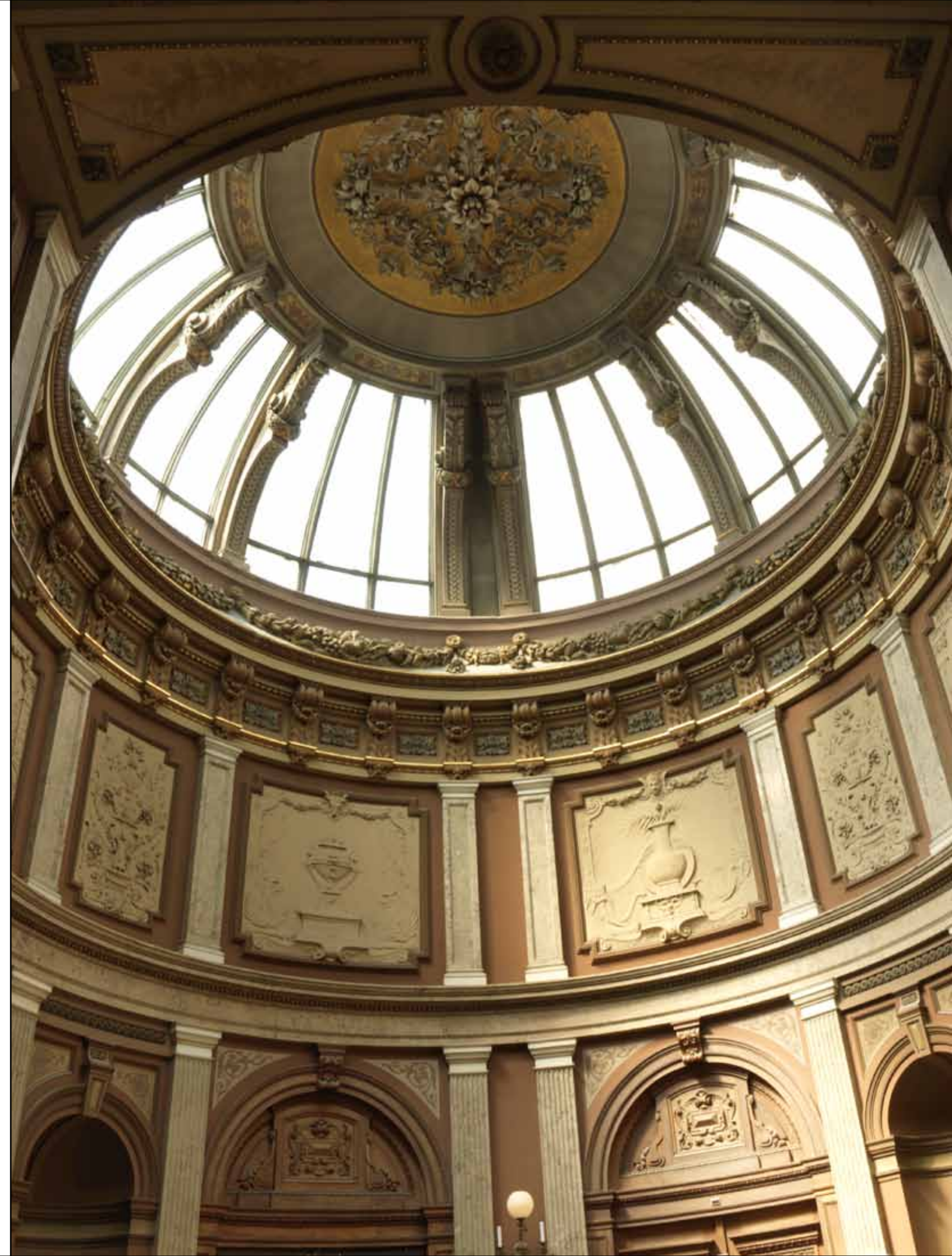
Ten behoeve van de restauratie

Mont Blanc maquette

The Brook Foundation
Diverse particulieren, fondsen en bedrijven

Ten behoeve van het Fundatiehuis

BankGiro Loterij
Biomaterial Research

Woord vooraf

HET 228STE JAAR waarin Teylers Museum voor het publiek geopend was, gaat de geschiedenis in als heel voorspoedig. Tegelijkertijd tekenden zich aan de horizon de donkere wolken af van de bezuinigingen op cultuur. In zijn lange geschiedenis heeft het museum al veel economische crises doorstaan. Teylers heeft de traditie van de tering naar de nering zetten altijd in ere gehouden. Zolang er sprake is van grote betrokkenheid van voldoende mensen, heeft een culturele instelling bestaansrecht. Gelukkig heeft Teylers Museum over de mate van betrokkenheid niets te klagen, zoals moge blijken uit dit jaarverslag.

In 2011 werd voor het publiek voor het eerst duidelijk zichtbaar hoe belangrijk de extra subsidie van het Ministerie van OCW is voor een planmatige aanpak van de achterstanden op het gebied van restauraties en groot onderhoud van het monumentale complex. In juni vond de feestelijke heropening van de gerestaureerde Ovale Zaal plaats door mevrouw Androulla Vassiliou, Eurocommissaris voor onderwijs en cultuur, en de heer Johan Remkes, Commissaris van de Koningin in Noord-Holland. Het hart van het museumgebouw is nu weer

in zijn oorspronkelijke staat te bewonderen. Al het houtwerk van de boven- en benedenverdieping is zo zorgvuldig mogelijk teruggebracht in de oorspronkelijke staat, waardoor de zaal weer wordt ervaren als een eenheid zoals bedoeld in de 18de eeuw. Dit uitzonderlijke project was door het publiek te volgen via een webcam. Dankzij het uitvoerige vooronderzoek en de zorgvuldige voorbereiding (inclusief de verhuizing van honderden objecten) was de zaal slechts gesloten van begin september 2010 tot half maart 2011. In het najaar begon de restauratie van de buitenkant van de Ovale Zaal en de trap van de Sterrenwacht op het dak.

Het jaar 2011 werd afgesloten met 127.500 bezoekers, op twee jaren na het hoogste aantal ooit in het bestaan van het museum. Een reeks grote en kleinere tentoonstellingen over onderwerpen die nauw met de eigen collectie verbonden waren, trok veel belangstelling. Tegelijkertijd blijkt uit publieksonderzoek dat er geleidelijk meer bezoekers komen voor het geheel van collecties en inrichting. Dit is een verheugende ontwikkeling omdat het museum in de toekomst minder afhankelijk wil worden van publiek dat alleen voor de tentoonstellingen komt.

Inhoudelijk was de tentoonstelling over Claude Lorrain, georganiseerd in samenwerking met het Louvre, een absoluut hoogtepunt. Het was een gelukkige gedachte van onze voormalige collega Carel van Tuyll van Serooskerken, hoofd van het *Département des Arts Graphiques* van het Louvre, om de beide collecties tekeningen bijeen te brengen, samen met een aantal schilderijen. Het leverde een wonderschone tentoonstelling op, die veel Nederlanders voor het eerst liet kennismaken met deze zeer invloedrijke kunstenaar uit de zeventiende eeuw.

In de maanden ervoor was in het Prentenkabinet een kleine presentatie van werk van Rineke Dijkstra en Claude Lorrain te zien, waarin de formele problemen van het weergeven van landschappen werden onderzocht.

In de zomer was er een tentoonstelling voor een belangrijke doelgroep: families met kinderen. *Gadgets & Games van toen en nu* bleek een groot succes. Gebaseerd op de prototypes van apparaten uit de eigen collectie, was het een feest van nostalgie. Iedereen ging terug naar zijn jeugd met de viewmaster, het spelletje pong of de typemachines, waarop menig gedicht werd geschreven.

Het jaar begon met een tentoonstelling over de *Description de l'Egypte*, het monumentale 23-delige werk dat werd samengesteld door geleerden die Napoleons expeditie naar Egypte in 1799 begeleiden. Dit is meteen na verschijning door het museum aangekocht. Het publiek kon digitaal door alle delen bladeren. Enkele keren per week werd een bezoek aan de

Bibliotheek georganiseerd, waar men originele delen kon inzien.

Van groot belang voor de toekomst was het besluit van staatssecretaris Halbe Zijlstra van Cultuur om Teylers Museum op de Voorlopige Lijst van het Werelderfgoed te plaatsen. Plaatsing op deze lijst, die eens per tien à vijftien jaar wordt vastgesteld, is een eerste voorwaarde om in aanmerking te komen voor de status van Werelderfgoed. In de zomer kreeg het museum de kans het benodigde nominatiedossier versneld in te dienen. Gedurende de rest van het jaar is het zeer omvangrijke dossier in recordtempo geschreven dankzij de hulp van veel mensen en instanties, waaronder de Rijksdienst Cultureel Erfgoed en de Gemeente Haarlem. Eind januari 2012 is het dossier door Nederland aangeboden aan het UNESCO-Werelderfgoedcentrum in Parijs. De procedure kent nog een aantal fasen en zal op zijn vroegst in 2013 afgerond worden.

Het nominatiedossier is na te lezen op de website van het museum. Een belangrijk onderdeel is de motivatie van de aanvraag. Waarom is het gebouw zo uitzonderlijk dat het iets toevoegt aan de Werelderfgoedlijst? De beantwoording van deze vraag gaat over het wezen van de instelling en zijn collecties en is daarom niet alleen van grote betekenis voor de overtuigingskracht van het dossier, maar ook voor de toekomstige positionering.

Nieuw onderzoek naar de oorsprong van het museum bracht aan het licht dat

de stichters een openbaar kenniscentrum wilden creëren, dat zich bezighield met actuele problemen op het terrein van kunst en wetenschap. In een stad zonder universiteit hadden de burgers er behoefte aan hun eigen toegang tot de meest recente kennis te organiseren. Objecten werden niet gekocht om referentieverzamelingen bijeen te brengen en tentoon te stellen, maar om concreet te dienen als hulpmiddel, als instrument, bij het oplossen van problemen of het tonen van de laatste ontwikkelingen op artistiek gebied.

Met andere woorden: Teylers Museum was gedacht als een *Mousaion*, naar voorbeeld van de gelijknamige instelling in het Alexandrië van de Oudheid, waar wetenschappers samenkwamen om zaken te onderzoeken en hun bevindingen te delen. Daarom werden er in het Teyler-complex in de loop van de tijd laboratoria en ateliers, leesalen en zalen voor demonstraties en lezingen gebouwd. Tot de jaren twintig van de vorige eeuw bleef Teyler een brandpunt van kunst en wetenschap. Daarna begon een periode van stagnatie.

De betekenis van het woord museum is sinds de 18de eeuw sterk veranderd en daardoor dekt de naam Teylers Museum de lading niet voldoende. Dit was al zo aan het begin van de vorige eeuw toen Nobelprijswinnaar Van 't Hoff opmerkte: *De uitdrukking Teyler's museum (...), dekt zich niet met het eigenlijk karakter van Teyler's stichting niet. Het denkbeeld van Teyler omvat veel meer, en het museum is daarin slechts een orgaan.**

Vanaf ongeveer 1830 ontstond, naast de focus op de actualiteit, een meer historisch bewustzijn van de prachtige ruimtes die toen zo'n vijftig jaar oud waren. Om alle activiteiten en groeiende collecties te huisvesten, bouwde men de volgende zalen eenvoudigweg naast de reeds bestaande ruimten. In de loop van de tijd ontstond zo een ensemble dat de ontwikkeling van de architectuur van een openbaar kennisinstituut op uitzonderlijk authentieke manier demonstreerde.

Daarin zijn drie fasen te onderscheiden: de eerste honderd jaar was Teyler een vanaf de straat onzichtbare schatkamer, gebouwd achter het woonhuis van 'founding father' Pieter Teyler. Aan het eind van de 19de eeuw toonden de nieuwe entree aan het Spaarne en de achterliggende ruimten het typische karakter van een museumgebouw. De laatste fase is van eind vorige eeuw, toen er opnieuw ruimten in eigentijdse stijl werden aangebouwd.

Het is hoogst uitzonderlijk dat de grote idealen uit de 18de eeuw nog steeds worden uitgedragen door dezelfde instelling op dezelfde plek in dezelfde ruimten. Na een diepgaand onderzoek kan nu met recht en rede worden gesteld dat Teyler het best bewaarde voorbeeld ter wereld is van het initiatief van burgers die in de tijd van de Verlichting hun eigen toegang tot kennis organiseren. Het ideeëngoed van de Verlichting heeft nog steeds grote invloed in de wereld. Toen werd het fundament gelegd van wetenschap die bewijsbaar en controleerbaar wordt uitgeoefend. Het was ook de tijd waarin

de grote politieke idealen geboren werden: vrijheid, democratie en een evenwichtige staatsinrichting. Ook al is Teyler van oorsprong niet begonnen als museum in de huidige betekenis van het woord, het is nu de ideale manier om het unieke monument te behouden voor toekomstige generaties. Het openen van nieuwe laboratoria is helaas niet meer mogelijk, maar het uitdragen van plezier in kennis wel.

De agenda voor de toekomst van Teylers Museum is gebaseerd op deze bevindingen. Dat betekent dat de informatievoorziening aan het publiek wordt aangepast. Er komen nieuwe vragen op, zoals: met welk doel werden voorwerpen aangeschaft? Welke relaties zijn er te leggen met andere wetenschappers en kunstenaars in binnen- en buitenland? Om deze verhalen goed voor het voetlicht te brengen is meer onderzoek nodig, dat in samenwerking met de twee Teyler Genootschappen en de Teyler hoogleraar vorm kan krijgen. De zeer uitgebreide archieven van het museum bieden vele aanknopingspunten. In het Fundatiehuis en in het laboratorium, die beide naar verwachting in 2015 open gaan, zal het publiek kennis kunnen maken met de geleerden, kunstenaars en bestuurders die met de collecties bezig waren. Op deze manier hoopt Teyler meer achtergrondinformatie over de collecties te geven aan de bezoekers van het monumentale complex.

Na meer dan tien jaar werd het tijd voor aanpassing van het jaarverslag, zowel inhoudelijk als qua vormgeving. De komen-

de jaren kiezen we ervoor telkens door de ogen van twee buitenstaanders naar Teyler te laten kijken: hun woorden en beelden genereren nieuwe inzichten en tonen de betekenis van Teyler voor verschillende mensen in deze tijd. De spits wordt afgebeten door het gelegenheidsduo Maarten van Rossem en Marie Cécile Thijs.

Ondanks de crisis gaat het goed met Teylers Museum. Wij blijven in onze dromen geloven. Dankzij de steun van vele partijen zien wij de toekomst met vertrouwen tegemoet. Een groot woord van dank is op zijn plaats aan allen die hebben bijgedragen aan het prachtige resultaat van 2011: de bezoekers, de medewerkers, de bestuurders, de overheden en, *last but not least*, de fondsen.

Marjan Scharloo
Directeur Teylers Museum

*J.H. van 't Hoff, 'Teyler's museum en de betekenis van geschiedkundige verzamelingen voor natuurwetenschap en industrie.', in: *De Gids*, 70 (1906) pp. 338-349.

Foreword

TEYLERS MUSEUM had a very successful year in 2011, its 228th year of being open to the public. At the same time, dark clouds of cutbacks in cultural spending were already looming on the horizon. In its long history, the museum has survived many economic crises, and has always honoured the tradition that one should cut one's coat according to one's cloth. A cultural institution can justify its existence as long as it attracts strong commitment from enough people. Happily, as this annual report shows, Teylers Museum has no grounds to complain about the level of commitment it attracts.

In 2011 it first became clear to the public how important the additional subsidy from the Ministry of Education, Culture and Science was to dealing systematically with the backlog of restoration and major maintenance work on this historic complex. June saw the ceremonial reopening of the restored Oval Room by Androulla Vassiliou, European Commissioner for Education and Culture, and Johan Remkes, the Queen's Commissioner for the province of North Holland. The heart of the museum building can now be admired again in its original state. With painstaking care, all the woodwork of the upper and lower floors has been restored

to its former glory; once more, visitors can experience the room as a single entity, just as the architect intended in the eighteenth century.

The public was able to follow this exceptional project through a webcam. Thanks to very thorough preliminary investigation and to careful preparation (which included moving hundreds of objects), the room was closed only from early September 2010 to mid-March 2011. In the autumn, restoration work then started on the façade of the Oval Room and the staircase to the rooftop Observatory.

In total, there were 127,500 visitors in 2011, the third-largest number in the history of the museum. Considerable interest was attracted by a series of exhibitions, large and small alike, featuring objects closely connected with Teylers Museum's own collection. A survey also showed that the number of visitors who are interested in the building and the displays as a whole is gradually increasing. This is an encouraging development: in future, the museum wishes to become less dependent on those who come only for the exhibitions.

With regard to content, the exhibition on Claude Lorrain, organised in collaboration with the Louvre, was an absolute

highlight. Our former colleague Carel van Tuyll van Serooskerken, head of the *Département des Arts Graphiques* at the Louvre, had the excellent idea of uniting the two collections of drawings, together with a number of paintings. This produced an exceptionally fine exhibition, which gave many people in the Netherlands their first opportunity to become acquainted with this very influential seventeenth-century artist. In the months leading up to the Lorrain exhibition, the Prints and Drawings Room hosted a small presentation of works by Rineke Dijkstra and Claude Lorrain, which examined the formal problems involved in representing landscapes.

During the summer there was an exhibition for an important target group: families with children. *Gadgets & Games van toen en nu* (Gadgets & Games then and now) proved to be a great success. Based on the prototypes of appliances from our own collection, it was a festival of nostalgia. Everyone was transported back to childhood by the Viewmaster, the 'pong' game and the typewriters, on which many visitors wrote a poem or message.

The year began with an exhibition on the *Description de l'Égypte*, the monumental 23-volume work compiled by scholars who had accompanied Napoleon on his expedition to Egypt in 1799. The museum acquired this work immediately after it was published. Visitors were able to leaf through all the volumes in digital form. Several times a week, there were also visits to the Library, where people could look through some of the original volumes.

One event that was of great importance for the future was the decision by the State Secretary for Education, Culture and Science, Halbe Zijlstra, to place Teylers Museum on the Tentative World Heritage List. Inclusion on this list, which is drawn up every 10 to 15 years, is an initial requirement for being considered for World Heritage status. In the summer the museum was given the chance to submit the necessary nomination documents. Over the rest of the year, the very substantial dossier was written in record time, thanks to the help of many different individuals and bodies, including the Rijksdienst Cultureel Erfgoed (Netherlands Cultural Heritage Agency) and the City of Haarlem. At the end of January 2012 the nomination file was submitted to the UNESCO World Heritage Centre in Paris. There are several stages to the procedure, which will be completed at the earliest in 2013.

You can read the nomination documents on the museum's website. A key part is the motivation for the application. For what makes the building so exceptional that it would add something to the World Heritage list? Answering this question means describing the very essence of the institute and its collections – and is thus of great significance, not only for the persuasive strength of our case, but also for our future positioning.

New research on the museum's origins revealed that the founders wanted to create a public centre of expertise that would deal with contemporary problems in the arts and sciences. In a town without a uni-

versity, Haarlem's citizens felt the need to provide themselves with their own access to the latest knowledge. Objects were bought not for the purpose of assembling reference collections and for exhibition, but for actual use as aids and instruments in solving problems or the latest artistic developments.

In other words, Teylers Museum was conceived as a *Mousaion*, following the example of the institute of the same name in ancient Alexandria, where scholars met to carry out investigations and share their findings. This is why, over the years, laboratories and studios, lecture halls, and rooms for demonstrations and talks were built within the Teylers complex. Until the 1920s, Teylers remained a centre of arts and science. It then entered a period of stagnation.

As the meaning of the word 'museum' has changed a great deal since the eighteenth century, the name Teylers Museum is not an adequate description. This was already the case early in the twentieth century, when Nobel Prize winner Jacobus Henricus van 't Hoff remarked: *The term Teylers Museum (...), does not correspond to the real character of the Teyler foundation. The Teyler concept encompasses a lot more, and the museum is but one organ within the whole.**

From around 1830, the focus on topical issues was combined with a more historical awareness of the magnificent rooms, which were then some 50 years old. In order to accommodate all the activities and the growing collections, new rooms

were simply built next to existing ones. Eventually, this created an ensemble that demonstrated in extremely authentic fashion the architectural development of a public knowledge institute. There were three distinct stages in this development. For the first 100 years Teyler was a treasure house that stood, invisible from the street, behind the home of its founding father, Pieter Teyler. At the end of the nineteenth century, the new entrance on the river Spaarne and the rooms behind it typified the character of a museum building of the period. The last stage belongs to the end of the last century, when, once again, rooms were built in a contemporary style.

It is very unusual that the great ideals of the eighteenth century are still being disseminated by the same institution on the same site and in the same buildings. As detailed research shows, we have good reason to claim that Teyler is the world's best-preserved example of a citizens' initiative that was born in the time of the Enlightenment and would ensure their access to knowledge.

The ideas of the Enlightenment still have great influence in the world. It was then that the foundations were laid for a science that could be conducted in a way that was both demonstrated and tested. It was also the time when the great political ideals were born – those of freedom, democracy, and stable, well-balanced government. Although Teyler did not take off as a museum in the current sense of the word, this organisational form is now the most ideal way of preserving a unique

monument for future generations. It may no longer be possible to open new laboratories, but it is still possible to spread the enjoyment of knowledge.

The agenda for the future of Teylers Museum is based on these findings. This means there will be changes in the provision of information to the public. New questions are emerging, among them 'What kind of research was done by those working at the institute? For what purpose were objects acquired? What relationships can be established with other scientists and artists in the Netherlands and abroad?' The quest for knowledge and learning is becoming a central theme. To shine more light on these issues, additional research is needed – and its nature will be defined more clearly in collaboration with the two Teyler Societies and the Teyler chair at Leiden University. The museum's very extensive archives offer many starting points for further investigations. In Foundation House and in the laboratory, which are both expected to open in 2015, visitors will be introduced to the scholars, artists and directors who worked there. In this way, Teyler hopes to offer its visitors more background information on its historic complex.

After more than ten years, it is time to adjust both the form and the content of the annual report. We have decided that every year we will now have two outsiders take a look at Teyler; they will be invited to use words and pictures in which they generate new insight and explore the significance that Teyler has for different

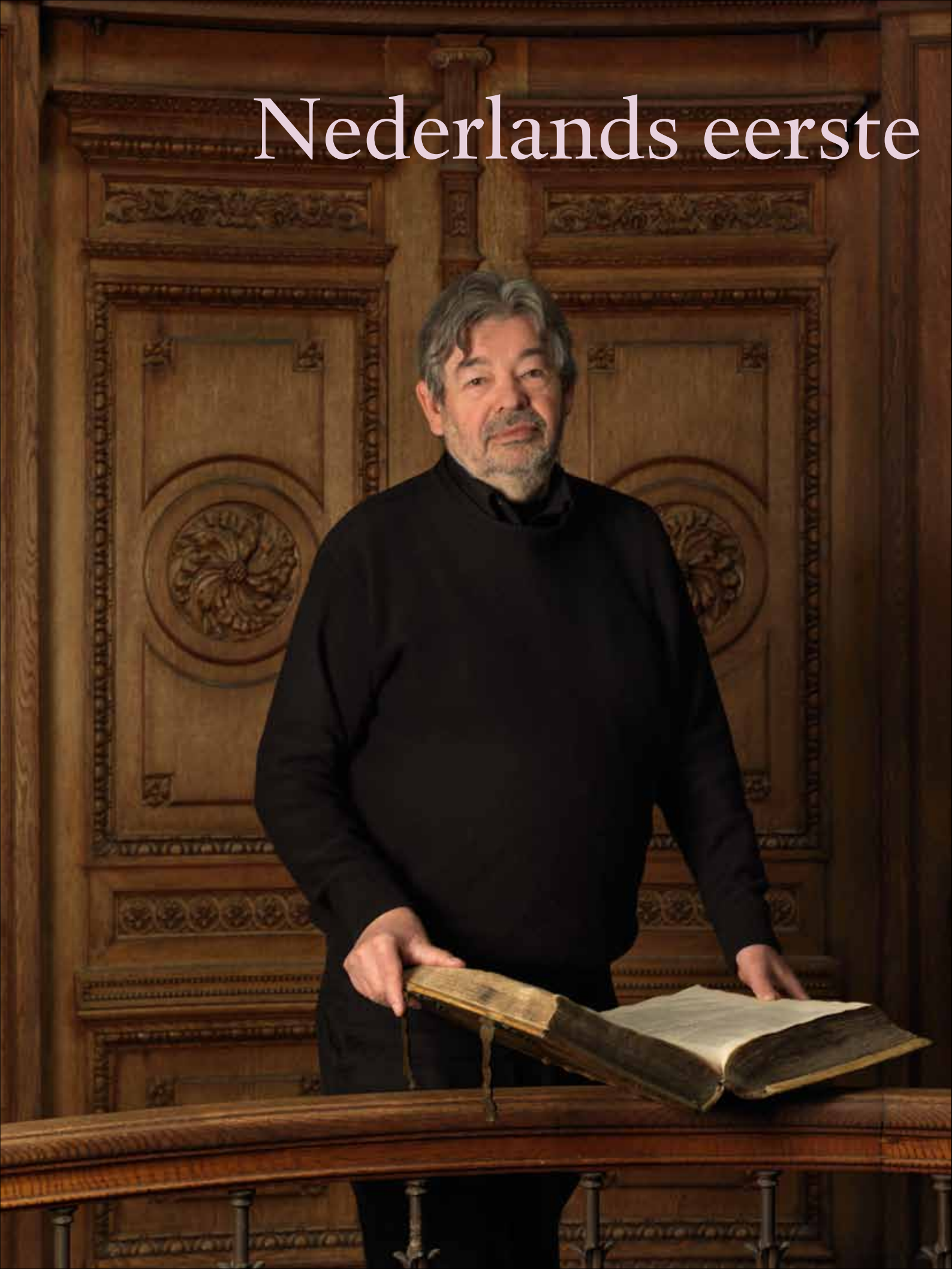
people. The trailblazers in this task will be historian Maarten van Rossem and photographer Marie Cécile Thijs.

Despite the crisis, all is well with Teylers Museum. We still believe in our dreams, and thanks to support from all quarters, we face the future with confidence. Considerable thanks are due to all those who contributed to our magnificent results in 2011: visitors, staff, directors, public authorities and, very importantly, the funds that have made it possible to do such essential work.

Marjan Scharloo
Director, Teylers Museum

* J.H. van 't Hoff, 'Teyler's museum en de beteekenis van geschiedkundige verzamelingen voor natuurwetenschap en industrie.' (Teyler's museum and the significance of historical collections for the natural sciences and industry), in: *De Gids*, 70 (1906) pp. 338-349.

Nederlands eerste

en meest curieuze museum *Maarten van Rossem*

HET WAS GEEN OPZET, maar het kwam zo uit. Mijn bezoek aan Teylers Museum ter voorbereiding van deze beschouwing viel op maandag en op maandag zijn alle musea gesloten. Ik zag dat als een buitenkans. Vaak had ik al in musea gedacht hoe aangenaam het zou zijn daar alleen rond te dwalen. Niets is zo ontmoedigend als overvolle musea, waar je alleen nog door grenzeloze, stompende onbeleefdheid in de buurt van de schilderijen kunt komen. Wie in zijn eentje door de zalen kan dwalen kan ongehinderd zijn eigen tempo aanhouden. Hij hoeft niet te wachten op zijn medebezoekers, hij kan zo lang als hij wil voor een enkel schilderij dralen, hij hoort de oude planken onder zijn voeten kraken en hij kan zelfs even indommelen als er comfortabel meubilair is.

Het is een soort tijdmachine: je stapt op een zonnige lentedag de ronde vestibule binnen en je bevindt je in de negentiende eeuw.

Omdat het museum nu eenmaal gesloten was, moest ik bellen en het duurde even voor er open werd gedaan. Dat gaf mij de gelegenheid de voorgevel alle aandacht te geven. Mooi zou ik die niet willen

noemen, maar karakteristiek is hij wel. Het is een typisch negentiende-eeuwse gevel en daarmee een indicatie van wat je in het museum te wachten staat, want Teylers is bovenal een negentiende-eeuws museum. Het is een soort tijdmachine: je stapt op een zonnige lentedag de ronde vestibule binnen en je bevindt je in de negentiende eeuw. De kern van het museum, de prachtige Ovale Zaal, monumentaal maar toch op de menselijke maat, dateert overigens van de late achttiende eeuw. Hij werd voltooid in 1784. Die zaal en ook het hele museum danken hun bestaan aan Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778), een rijke Haarlemse bankier, die zijn hele vermogen ter beschikking had gesteld aan de bevordering van kunst en wetenschap. Hoewel gelovig was Teyler de Verlichtingsidealen toegedaan; hij meende dat wetenschap en kunst het menselijk bestaan kunnen veraangenamen en verbeteren en daar had hij ongetwijfeld gelijk in. Ik vermoed dat hij, als daartoe de gelegenheid bestond, zijn eigen museum met genoeg zou bezoeken. In Teylers testament was geen sprake van een museum of van de fameuze Ovale Zaal. Er moest een stichting komen die zou zorgen voor de oprichting van twee genootschappen die studie zouden moeten maken van

al die zaken die Teyler bij leven hadden geïnteresseerd. Het waren de beheerders van de erfenis, in het bijzonder de eerste directeur van Teylers Museum, Martinus van Marum, die het idee van die grote zaal verwezenlijkten. Die zaal had aanvankelijk geen museale functie, maar was bedoeld als laboratorium. Daar zou natuurkundig onderzoek moeten worden gedaan en demonstraties van dat onderzoek worden gegeven. In de boekenkasten op de omloop zou de ganse wetenschap van dat moment moeten worden verzameld. Door toedoen van de architect, Leendert Viervant, is die Ovale Zaal een waar wonder geworden. Een paar jaar geleden is de zaal grondig gerestaureerd, waarbij hij zijn oorspronkelijke, lichte karakter weer terug heeft gekregen. Wie een beetje geluk heeft, zoals ik, ziet de zaal met het licht getemperde zonlicht van de vroege lente en weet haast zeker dat dit de mooiste en merkwaardigste museumzaal ter wereld is.

Door toedoen van de architect, Leendert Viervant, is die Ovale Zaal een waar wonder geworden.

Van Marum was een ijverig onderzoeker en in die tijd juist geïnteresseerd in elektrische verschijnselen. Vandaar dat hij opdracht gaf de grootste elektriseermachine ter wereld te bouwen. Dergelijke machines wekken statische elektriciteit op door middel van frictie, waarmee vervolgens allerlei experimenten konden worden gedaan. Het gerucht gaat dat deze

reuzenmachine zo'n enorme lading kon genereren dat er eens een os mee is gedood. Omdat de wetenschappelijke mogelijkheden van de elektriseermachine al snel werden ingehaald door de technische vorderingen op het terrein van de elektrische verschijnselen, verplaatste Van Marum zijn belangstelling naar fossielen, mineralen en wetenschappelijke instrumenten. Zo ontstond een zeer gevarieerde collectie. Hij kocht ook op grote schaal boeken en twee daarvan verdienen aparte vermelding. Een van de eerste aankopen was de tot op heden beroemdste encyclopedie ter wereld, de *Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers* (1751-1780) van Diderot en D'Alembert, waarin in 35 delen de ganse menselijke kennis van dat moment was samengevat. In 1833 kreeg de onder-tussen hoogbejaarde Van Marum bezoek van een Amerikaan, Victor Audubon, zoon van de ornitholoog John James Audubon. De zoon was op zoek naar tekenaren voor een enorm project van zijn vader, een vijfdelig overzicht van alle Amerikaanse vogels, *The birds of America*. Het was de bedoeling de vogels, ook de grote vogels, op ware grootte en in kleur af te beelden. Vandaar dat de vijf delen ieder 1000 x 67 centimeter groot zijn, het zogenoemde dubbel-olifantformaat. Van Marum besloot tot aanschaf en betaalde uiteindelijk 2243 gulden voor de vijf delen. Dat was voor die tijd een reusachtig bedrag, het jaarlijkse budget van Teylers bibliotheek was toen 2300 gulden. Desondanks was het, toen maar evenzeer achteraf, een bijzonder verstan-

dige aanschaf. De *Birds of America* is door Audubons liefde voor de vogels, zijn tekentalent en zijn kleurgevoel een meesterwerk geworden. Tegenwoordig is het het duurste boek ter wereld. In 2010 werd in Londen \$ 11.500.000 betaald voor een complete set van vijf delen. Natuurlijk kende ik de platen van Audubon, die een zeer brede verspreiding hebben gekregen, maar ik had nog nooit zo'n reuzendeel met magnifieke platen in werkelijkheid gezien. Omdat ik nu eenmaal alleen was, heb ik in alle rust het deel met de watervogels kunnen bekijken. Natuurlijk kan niet elke bezoeker van het museum een dergelijke buitengewone traktatie worden bereid, maar bent u ooit in de gelegenheid om die platen te bekijken, doe het!

In de late negentiende eeuw kreeg het museum een nieuwe, statige ingang aan het Spaarne en daarachter drie nieuwe tentoonstellingszalen. In het recente verleden werd aan de zijkant van het museum een nieuwe, sobere Tentoonstelingszaal gebouwd, die de charme van het oorspronkelijke gebouw niet verstoort. De grootste attractie van Teylers Museum schuilt in het feit dat het zijn historische karakter heeft weten te bewaren, waardoor het iets heeft van een rariteitenkabinet, een karakterisering die zeer complimenteus is bedoeld. Moderne opvattingen over de juiste educatieve aanpak hebben gelukkig geen greep gekregen op de uitstalling in de oorspronkelijke zalen. De eerste twee zalen zijn geheel gevuld met fraaie houten uitstalkasten met fossielen, deels van zwemmende hagedissen

van het type Mosasaurus, deels van een grote hoeveelheid beenvissen. Er zijn waarschijnlijk mensen die niet gevoelig zijn voor de esthetische en sentimentele attracties van fossielen, maar dat moeten wel uiterst armzalige geesten zijn. In kalksteen, graat voor graat perfect geconserveerd een elegant gestroomlijnde vis die zo'n honderd miljoen jaar geleden om onbekende redenen het leven liet en zo snel in de modder verdween dat het bederf geen greep kreeg op zijn restanten. Het leek mij een aantrekkelijke vorm van het eeuwige leven. Zouden mijn nabestaanden mijn restanten niet zodanig snel en effectief met sediment kunnen bedekken, dat ik over honderd miljoen jaar in fossiele vorm tentoongesteld kan worden, inclusief een afdrukje van mijn Museumjaarkaart? In de zaal na de fossielen zijn wetenschappelijke instrumenten opgesteld. Ze zijn vrijwel zonder uitzondering prachtig om te zien, vervaardigd van messing met die solide, ambachtelijke nauwkeurigheid die karakteristiek is voor de negentiende eeuw. Hier vraag je je af of onze moderne instrumenten, als zij niet meer gebruikt worden wel goed worden geconserveerd.

Vanuit deze tweede zaal geraakt de bezoeker vanzelf in het al vermelde pronkstuk van het museum, de Ovale Zaal. In de kasten bevinden zich weer wetenschappelijke instrumenten en twee modellen van molens die werden gebruikt bij het droogmalen van de vroege polders in Noord-Holland. In het midden van de zaal resideert een enorme kast met mineralen.

Een stukje malachiet, dat zou ik wel willen hebben. Naast een binoculaire telescoop uit 1787 lag bij een vorig bezoek een briefje met de raadselachtige boodschap ‘Spruitjes in Space’. Hier bevindt zich ook een spiegeltelescoop naar ontwerp van de beroemde Engelse astronoom William Herschel (1738-1822), die in 1781 de planeet Uranus ontdekte. Vanaf het begin was Teylers Museum namelijk voorzien van een kleine sterrenwacht, vandaar. Werkelijk niets ontbreekt hier voor de nieuwsgierige mens van rond 1800; er bevindt zich in kast VII van de Ovale Zaal zelfs een kleine atmosferische stoommachine naar het ontwerp van Newcomen (1712). Voor natuurkundig onderzoek bleek de Ovale Zaal uiteindelijk toch niet zo geschikt. Van Marum ging zijn experimenten elders in het gebouw doen en zo kreeg de zaal vanzelf een museale functie. Vanaf de opening in 1784 werd Teylers toegankelijk voor het algemeen publiek en werd daarmee het eerste echte museum van Nederland. Het trok in de loop der jaren tal van beroemde bezoekers, zoals Napoleon – indertijd de beroemdst denkbare bezoeker –, zijn broer Lodewijk Napoleon, tsaar Alexander I en de Duitse geleerde Von Humboldt.

Al bij de opening begon Teylers Museum ook kunst te verzamelen. Zo werd in 1790 een omvangrijke collectie tekeningen gekocht, met onder andere 25 tekeningen van Michelangelo. Vanaf 1824 werd ook ‘eigentijdse schilderkunst’ verzameld, waarvoor in 1838 de zogenoemde Eerste Schilderijenzaal werd gebouwd. In 1893

werd daar een Tweede Schilderijenzaal aan toegevoegd. Aan het begin van de twintigste eeuw werd het verzamelen stopgezet. Zo vindt de bezoeker in die beide schilderijenzalen een leerzame en aangename dwarsdoorsnede van de negentiende-eeuwse Nederlandse schilderkunst. Het gaat hier niet om verbijssterende en hartverscheurende meesterwerken, in het genre van *Het vlot van de Medusa* van Géricault, al is er wat mij betreft wel een enkel meesterwerk bij. Het zijn haast zonder uitzondering aantrekkelijke schilderijen, die tevens ook een panorama bieden van de negentiende-eeuwse cultuur en de veranderingen die zich daarin in de loop van de eeuw voltrokken. Van de Ovale Zaal loopt de bezoeker als vanzelf door naar de Eerste Schilderijenzaal. Ook hier geen moderne hupsafladder, de zaal is niet wit-wit-wit, met een enkel superstrategisch geplaatst kunstvoorwerp, zodat je onwillekeurig ook gefascineerd raakt door de brandblusser. Hier hangen veel schilderijen, vaak drie boven elkaar, in een klein zaaltje – zo hoort het, zo blijven er zo weinig mogelijk schilderijen in depot. Het zitmeubilair, een zaak van aanzienlijk belang in elk museum, is in deze zaal wel erg karig. De ruimte ontbreekt mij hier om elk schilderij liefdevol te beschrijven, vandaar dat ik mij beperk tot een impressie van die schilderijen die ik graag mee naar huis zou willen nemen. In deze eerste zaal betreft het voornamelijk Nederlandse romantische schilderijen, die wel degelijk romantisch zijn, maar toch ook in dat genre rustig en ingetogen. Ik vraag hier allereerst

aandacht voor drie pendants, ook wel tweelingstukken genoemd. Om te beginnen twee vrij grote schilderijen van J.C. Schotel (1787-1838), in zijn tijd de bekendste zeeschilder. Het ene schilderij verbeeldt een storm op zee, het andere juist windstilte. Ik prefereer de windstilte. Beide Schotels horen tot de vroegste aankopen van het museum. Dan twee landschappen, een zomer- en een winterlandschap, van de zeer romantische B.C. Koekoek (1803-1862). Er was nog niet eens zo lang geleden een jammerlijke tijd waarin de zwarte kousenkerk van het modernisme, die had gedeclareerd dat elk kunstwerk grensverleggend, verontwaardigd en abstract moest zijn, romantisch-burgerlijke schilders als Koekoek als kitsch-producenten beschouwde. Dat is gelukkig niet meer zo, iedereen kan nu zonder al te grote reputatieschade weer uitkomen voor zijn burgerlijke smaak. Bij een vorig bezoek dacht ik dat ik een voorkeur had voor het winterlandschap, maar na tweede beschouwing denk ik dat niet meer. Zomer en winter zijn mij even lief en ik zou ze graag naast elkaar boven de bank in mijn woonkamer hangen. Let overigens bij Koekoek op de bijna altijd aanwezige dubbele zichtas. Het derde pendant betreft twee wat kleinere schilderijen van A. Brondgeest (1786-1849), ook weer zomer en winter. Ik moet bekennen dat ik van die Brondgeest nog nooit had gehoord voordat ik hem in Teylers trof. Door zijn winterlandschapje heeft Brondgeest zich definitief in mijn brein gevestigd. Het is eeuwig zonde dat Brondgeest al snel zo succesvol was als kunsthandelaar dat hij

vrijwel geen tijd meer had om te schilderen. Ook Andreas Schelfhout (1787-1870) verdient in deze zaal aandacht. Hij was bij uitstek de schilder van de strenge winter. Hij had zich zo gespecialiseerd dat elk ijsgezicht een ‘schelfhoutje’ werd genoemd. Juist vanwege deze extreme specialisatie is het aardig dat Teylers twee jaar geleden een zomerlandschap van Schelfhout heeft gekocht: *Straatje in Huy*.

De Ovale Zaal is mooi, een klein wereldwonder, maar het kan zijn dat ik mij nog gelukkiger voelde in de Tweede Schilderijenzaal, die in 1893 aan het museum is toegevoegd. Dat is zonder meer een van de aantrekkelijkste museumzalen die ik ken. Eigenlijk is alles er in de juiste orde. Het licht is beter dan in de eerste zaal, de eenvoudige planken kraken bescheiden, moderne stemmen klinken hier op geheimzinnige wijze ouderwets en deze zaal is voorzien van superieur zitmeubilair; een langwerpige, rondlopende, blauw gecapitonneerde bank waarop men met uitzicht op de kunst een klein dutje zou kunnen doen. Boven de bank een metalen rooster en daarop, aan de uiteinden twee kamerpalmen! In deze zaal hangt tenminste een meesterwerk: *Aan de Lek bij Elshout* van de hand van Johannes Weissenbruch (1822-1880), niet te verwarren met zijn even bekwame en beroemde neef J.H. Weissenbruch (1824-1903). *Aan de Lek* is een voorbeeld van koele, scherpe, realistische romantiek, en wat is er mooier dan koele romantiek. Hier is een lang vervlogen paradijselijke zomer-middag verbeeld, op een van die wonder-

lijke momenten dat de tijd even stil staat. Het deed mij denken aan Saenredams schilderij van de Mariaplaats in Utrecht. Saenredams getekende voorstudie van dat schilderij berust overigens in de tekeningencollectie van Teylers. De bezoeker kan in Teylers de schilderijen rustig van geringe afstand met de leesbril bestuderen, omdat hij niet wordt opgeschrikt door het gruwelijke, schrille gepiep waarmee de grote buitenlandse musea hun bezit praktisch onbereikbaar maken voor de leesbrilgebruiker met zijn belangstelling voor het detail. Mesdag en Israëls senior vermeld ik slechts in het voorbijgaan, omdat ik ze om redenen die hier nu te ver voeren maar matig kan waarderen. Meer vermelding verdienen een klein schilderijtje van P.J.C. Gabriel (1828-1903), *En plein air*, dat mij bij een vorig bezoek trof maar nu even was uitgeleend, en een mooi veerbootje van Jacob Maris (1837-1899). Ook hier weer twee mooie winterlandschappen: een recent aangeschafte Jongkind (1819-1891) en een groot besneeuwd bosgezicht van L.F.H. Apol (1850-1936), dat mij ongetwijfeld in het bijzonder trof omdat mijn overgrootvader ooit een veel kleiner winterlandschap van Apol zelf cadeau kreeg en mijn opa lang geleden even verliefd was op een van de dochters van Apol. Tenslotte twee schilderijen die bepaald geen onvergankelijke meesterwerken zijn, maar die wel aardige en informatieve voorstellingen bieden. Het betreft *Kermisgasten* van H.J. Scholten (1824-1907) en *Bloemenmarkt in Den Haag* van J.C.K. Klinkenberg (1852-1924).

Teylers Museum beschikt nog over de hele aankoopadministratie en die maakt duidelijk dat er voor die schilderijen heel behoorlijk werd betaald. Zo kreeg Koekoek voor zijn zomerlandschap fl. 2060 en voor zijn winterlandschap fl. 3800. Waarom de winter bijna tweemaal zo duur was als de zomer, is niet duidelijk. Het duurste schilderij ooit aangekocht, nota bene voor fl. 8000 was van de hand van de ooit zeer modieuze J.W. Pieneman (1779-1853). Pieneman raakte snel uit de mode en het schilderij bevindt zich al een eeuw in het depot. Misschien zou het toch eens schoongemaakt en opgehangen moeten worden, al was het maar ter illustratie van de gevaren van de waan van de dag! Het is maar goed dat ik ook even naar de wc ben gegaan, want tegenover de ingang van de wc hangt een flink schilderij van Jacobus van Looij (1855-1930), *De Tuinmuur*, dat ik nooit eerder had gezien. Ik heb een zwak voor Van Looij die een groter schilder was dan zijn eigentijdse critici dachten.

Als ik ooit niets meer te doen heb, kom ik mijn laatste dagen, en dan liefst mijn laatste maandagen, slijten in Teylers Museum.

*Als ik ooit niets meer te doen heb,
kom ik mijn laatste dagen, en dan
liefst mijn laatste maandagen,
slijten in Teylers Museum.*

The Netherlands' first and most curious museum

Maarten van Rossem

BY CHANCE, the visit I made to Teylers Museum to prepare this essay fell on a Monday, the day when all museums are closed. This was a stroke of luck: in many museums I've found myself thinking how much nicer it would be if I could wander around alone. Nothing is more discouraging than a crowded museum where only unlimited pushing and shoving will get you near the paintings. If you could explore the rooms alone, you could go at your own speed. You wouldn't have to wait for your fellow visitors, you could linger in front of a single painting for as long as you liked; you could hear the old floorboards creaking under your feet. If there was some comfortable furniture, you could even have a brief snooze.

A sort of time machine: on a sunny spring day, you step into the round vestibule, and find yourself in the nineteenth century.

As the museum was closed, I had to ring the doorbell. Waiting for an answer, I had time to study the façade. While I wouldn't call it beautiful, it's certainly characteristic – a typical nineteenth-century façade that indicates what awaits you inside. For

Teylers is above all a nineteenth-century museum – a sort of time machine: on a sunny spring day, you step into the round vestibule, and find yourself in the nineteenth century. This is despite the fact that the heart of the museum – the wonderful Oval Room, imposing but human in scale, dates from the late eighteenth century (it was completed in 1784).

The room – like the whole museum – thanks its existence to Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778), a wealthy Haarlem banker who left his entire fortune for the furtherance of the arts and sciences. Though he was a religious man, Teyler was dedicated to the ideals of the Enlightenment, believing that human existence could be improved and sweetened by the arts and sciences. He was right. If he had the opportunity, I suspect that he would visit his museum with pleasure.

Teylers' Will made no mention of a museum or of the famous Oval Room. Instead, it stipulated that a foundation should be established; this was to create two societies for the study of everything that had interested Teyler during his life. The idea of building a large room originated with his executors, and especially with Martinus van Marum, the first director of Teylers Museum. Initially, the room was intended to be a laboratory,

not a museum – a place for performing and demonstrating scientific research. All the science of the day would be collected in the bookshelves on the gallery.

Thanks to the architect Leendert Viervant, the Oval Room became a real marvel. Recently, very thorough restoration work has shown just how light and airy he intended it to be. If, like me, you have a bit of luck and see the room in the muted sunlight of early spring, you will know with almost absolute certainty that this is the finest and most remarkable room of any museum in the world.

Thanks to the architect Leendert Viervant, the Oval Room became a real marvel.

Van Marum was a diligent researcher. In those days, he was particularly interested in electrical phenomena, and commissioned the building of the world's largest electrostatic generator, a machine that used friction to generate static electricity for experimental purposes. Rumour had this gigantic contraption generated so great a charge that it killed an ox. Technical advances in the field soon made the generator obsolete. Van Marum's interests then shifted to fossils, minerals

and scientific instruments, eventually creating a very varied collection.

He also bought a considerable number of books, two of which deserve special mention. One, a very early purchase, involved what is still the world's most famous encyclopaedia: Diderot and D'Alembert's *Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers* (1751-1780): 35 volumes summarising all the human knowledge then available. The other book was purchased much later, after van Marum – by now very elderly – had been visited in 1833 by an American, Victor Audubon. The son of the ornithologist John James Audubon was seeking subscribers to his father's enormous project, *The Birds of America*, a five-volume survey of all North-American birds. Each bird was to be shown life-sized and in colour, and each volume measured 100 x 67 cms – a so-called Double Elephant folio. Van Marum decided to subscribe, eventually paying 2,243 guilders. This was an enormous sum: at that time, the annual budget for Teylers library was 2,300 guilders. It nonetheless proved to be an extremely wise purchase: Audubon's artistic talents, sense of colour and love of birds ensured that *Birds of America* was a masterpiece. It is currently the most expensive book in the world:

in 2010, a complete set of five volumes was sold in London for \$11,500,000.

I knew Audubon's illustrations, of course – they have been disseminated very widely – but had never actually seen one of these huge and magnificent volumes. Being alone in the museum, I could now leaf peacefully through the volume on aquatic birds. Although the museum can never lay on such a treat for each of its visitors, there's only one thing I can urge you to do if the opportunity to see these pictures comes your way: take it!

In the late nineteenth century, the museum gained a grand new entrance on the river Spaarne, behind which three new exhibition rooms were built. A much more recent addition is the sober Exhibition Gallery on the side of the museum, which in no way detracts from the charm of the original building. The great appeal of Teylers Museum lies in the fact that it has been able to retain its historical character. This gives it the quality of a cabinet of curiosities – a characterisation I mean to be entirely complimentary.

Fortunately, the arrangement of the original rooms has not been affected by modern notions about the correct pedagogical approach. The first two rooms are filled entirely with fine wooden display cabinets containing fossils, many of aquatic lizards of the *Mosasaurus* species, and many more of a great number of bony fish. Some people, no doubt, are immune to the aesthetic and sentimental appeal of fossils. If so, they must surely be sorry souls. For, cause unknown, an elegant, streamlined

fish dies a hundred million years ago, and vanishes into the mud so fast that its remains have no time to decompose. Instead, bone for bone, it is perfectly preserved in limestone. To me, this seems an attractive form of eternal life. Couldn't my next of kin quickly and effectively cover *my* remains with sediment, allowing me to be exhibited in fossil form in a hundred million years, together with an impression of my museum concession card?

After the fossils, the next room contains scientific instruments, nearly all of them wonderful to look at – made of brass, with that solid, craftsmanlike precision so characteristic of the nineteenth century. They make you wonder whether the instruments of our own time will be so well preserved when they fall out of use.

This second room leads the visitor automatically to the museum's prime exhibit: the Oval Room. As well as more scientific instruments, the cabinets hold two models of windmills that were used to drain the earliest polders in the province of Noord-Holland. In the middle of the room is an enormous cabinet containing minerals. A piece of malachite I'd have liked for myself. Next to a binocular telescope dating from 1787 lay a note bearing the enigmatic message *Spruitjes in Space* ('Brussels Sprouts in Space'). There is also a reflecting telescope made to the design of the famous English astronomer William Herschel (1738-1822), who discovered the planet Uranus in 1781. After all, Teylers Museum had had a small observatory from the very beginning.

The Oval Room lacks absolutely nothing that would have been necessary to interest a curious citizen at the dawn of the nineteenth century. Cabinet VII even contains a small atmospheric steam engine after Newcomen's design (1712). But the Oval Room proved unsuited to scientific experimentation; its function as a museum began when van Marum started doing his experiments elsewhere in the building. And as Teylers was open to the public from its opening in 1784, it was the first real museum in the Netherlands. Over the years, it drew many illustrious visitors, including possibly the most famous visitor it was possible to receive at that time: Napoleon Bonaparte. As well as his brother Louis Napoleon, other visitors included Tsar Alexander I and the German scholar Von Humboldt.

From the beginning, Teylers Museum also collected art, a particularly important purchase being made in 1790 with a large collection of drawings that included 25 by Michelangelo. The collection of contemporary paintings started in 1824; in 1838, the present Paintings Gallery I was built to accommodate it. This was followed in 1893 by Paintings Gallery II. Collection ceased at the beginning of the twentieth century, so now the two galleries provide visitors with pleasantly instructive cross-section of nineteenth-century Dutch painting. It may not contain dazzling and heart-rending masterpieces to compare with Géricault's *Raft of the Medusa*, but to my mind there are one or two masterpieces nonetheless. Almost without exception, these are

attractive paintings which also provide a panoramic overview of nineteenth-century culture and the changes that came as the century went on.

The Oval Room leads naturally into Paintings Gallery I, which is entirely devoid of modern gimmickry: no polar whiteness intended to highlight a single meaningfully placed artwork – which instead involuntarily draws your fascinated gaze straight to the fire-extinguisher. Here, in one small room, are very many paintings, often hanging in threes, one above the other. That's the way it should be – it ensures that as few works as possible are relegated to the reserve. But the seating arrangements – a matter of some importance in any museum – are unfortunately sparse.

Lacking the space to describe each painting in loving detail, I will limit myself to an impression of the paintings I would be happy to take home with me. In this first gallery, these are mainly Dutch Romantic Works. Romantic they are indeed, but composedly and with restraint. First of all, my attention goes to three pairs of companion pieces, starting with two fairly large works by J.C. Schotel (1787-1838), the best-known marine painter of his day. One painting shows a storm at sea; its counterpart – the one I prefer – the sea is calm. The two Schotels were among the museum's earliest acquisitions.

Then there are two landscapes – one in summer, one in winter – by the highly Romantic B.C. Koekkoek (1803-1862). Not so long ago there was a very regrettable period in which the fundamentalists

of Modernism, who had decreed that every artwork should be groundbreaking, perturbing and abstract, saw Romantic bourgeois painters as manufacturers of kitsch. Luckily, such times are behind us: without great damage to our reputations, we can now come out for our bourgeois tastes. During a previous visit, I thought I preferred the winter landscape, but I have now changed my mind: I like summer and winter equally, and would be glad to see them hanging side by side above my living-room sofa. Viewers of Koekoek should look out for a feature of nearly all his works: a double sightline.

The third pair of companion pieces consists of two slightly smaller paintings by A. Brondgeest (1786-1849), also showing summer and winter. I should confess to never having heard of Brondgeest before encountering him in Teylers. Now, thanks to this minor winter landscape, he has found a permanent place in my mind. It is an eternal pity that his early success as an art dealer should have left him nearly no time left to paint.

Another painter in this gallery also deserves attention: Andreas Schelfhout (1787-1870) – the winter painter *par excellence*. He was such a specialist in the genre that any winter scene earned the generic diminutive *schelfhoutje* – a little Schelfhout. Due precisely to this extreme specialisation, it's nice to know that, two years ago, Teylers bought a summer landscape by Schelfhout: *Street in Huy*.

The Oval Room is beautiful – a minor wonder of the world – but, just possibly,

I feel happier in Paintings Gallery II, the extension that was added in 1893. I have no hesitation in saying that this is one of the most attractive museum rooms I know. Everything here is as it should be. The lighting is better than in the first gallery; the simple floorboards creak discreetly; mysteriously, modern voices sound old-fashioned; and the room is equipped with superior seating – a long, rounded, blue-upholstered bench with a view of the paintings where you might sit dozing. Above this bench is a metal grille, on each end of which is a parlour palm!

This gallery contains at least one masterpiece: *On the river Lek at Elshout* by Johannes Weissenbruch (1822-1880), who should not be confused with his equally skilled but more famous cousin J.H. Weissenbruch (1824-1903). *On the river Lek* is an example of cool, sharp, realistic Romanticism – and what is more beautiful than cool Romanticism? It shows a long-vanished summer's afternoon at one of those wondrous moments when, very briefly, time is suspended. It made me think of Saenredam's painting of St Mary's Square in Utrecht (the preliminary study for which happens to be in Teylers collection of drawings).

At Teylers, visitors with reading glasses who are interested in detail can stand close to the paintings without being startled by the atrocious shrilling that large foreign museums now use to make it virtually impossible for people like me to approach their property. I will mention Mesdag and

Israëls senior only in passing: without going into detail, I have only a limited appreciation of their work. But other works are certainly worthy of mention. On a previous visit I was struck by *En plein air*, a small painting by P.J.C. Gabriel (1828-1903) that was now briefly on loan elsewhere. Then, as well as a beautiful ferry by Jacob Maris (1837-1899), there are two more fine winter landscapes: one (a recent acquisition) by Jongkind (1819-1891), the other a large snowy woodland scene by L.F.H. Apol (1850-1936). No doubt I was particularly struck by the latter because my great-grandfather had once been given a much smaller winter landscape by Apol, and also because, long ago, my grandfather had been briefly in love with one of Apol's daughters.

Finally, there are two paintings which are by no means immortal masterpieces, but which are nice to look at, and also informative. These are *Visitors to the fair* by H.J. Scholten (1824-1907) and *Flower market in The Hague* by J.C.K. Klinkenberg (1852-1924).

In its archives, Teylers Museum still has the complete records of its purchases, which show that it paid a lot for all these paintings. Koekoek was paid 2,060 guilders for his summer landscape and 3,800 for its winter counterpart, though it is unclear why one should have been nearly twice the price of the other. The most expensive painting the museum ever acquired – for the princely sum of 8,000 guilders – was by the once highly fashionable J.W. Pieneman (1779-1853). Pieneman

fell quickly out of style, and for the last century the work has been in the reserve. Perhaps it should be cleaned and hung again, if only to illustrate the dangers of crazes!

It's a very good thing I went to Teylers toilets: opposite the entrance is *The garden wall*, a very large painting by Jacobus van Looij (1855-1930), which I had never seen before. I have a soft spot for van Looij, who was a greater painter than contemporary critics knew.

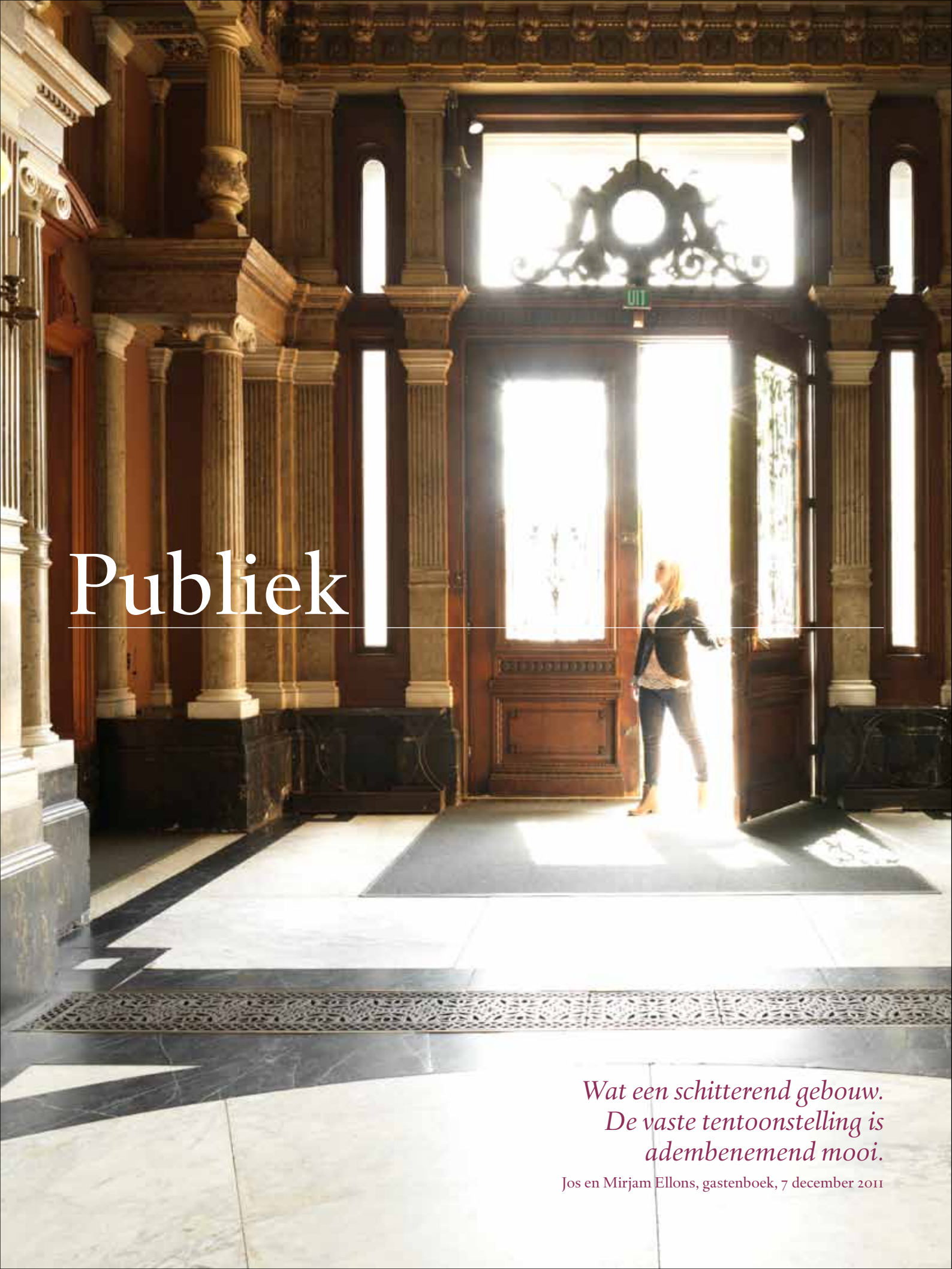
If ever I have nothing more to do, I will spend my remaining days at Teylers Museum – preferably my last Mondays.

*If ever I have nothing more to do,
I will spend my remaining days
at Teylers Museum – preferably
my last Mondays.*

Publiek

Wat een schitterend gebouw.
De vaste tentoonstelling is
adembenemend mooi.

Jos en Mirjam Ellons, gastenboek, 7 december 2011

Tentoonstellingen

22 januari t/m 8 mei

Egypte & Napoleon

Oorlog en onderzoek

Teylers Museum is de enige Nederlandse collectie die een volledige eerste druk van de *Description de l'Égypte* bezit. Dit 23-delige monumentale werk verscheen tussen 1809-1829, als uitvloeisel van Napoleons Egyptische campagne van 1798-1801. De wetenschappers en kunstenaars die hij meenam om de Egyptische oudheden te bestuderen, waren nog jaren bezig met de verwerking hiervan. Het verhaal van Napoleons campagne en de *Description* vormde het hart van de tentoonstelling, waarop verder onder meer prenten, reisverslagen, sieraden, mummies en een opgezette krokodil te zien waren. Uiteraard ontbrak de *Description* zelf niet – naast de originele delen kon ook een complete digitale versie worden doorgebladerd. Voor deze tentoonstelling werkte Teylers Museum intensief samen met het Rijksmuseum van Oudheden.

Aantal bruiklenen	112
Aantal bezoekers	33.952
Gemiddeld aantal bezoekers per dag	317
Waarderingscijfer	7,9

Als bezoeker waan je je
in een Egyptische tempel.

Henny de Lange, Trouw, 22 januari 2011

27 mei t/m 11 september

Gadgets & games

van toen en nu

De wetenschappelijke instrumentencollectie van Teylers Museum bevat veel prototypes: unieke experimentele modellen die de basis vormen van hedendaagse consumentenproducten. Door deze prototypes te presenteren samen met generaties opvolgers, werd voor tien categorieën gebruiksvoorwerpen gedemonstreerd dat ook deze instrumenten en apparaten stambomen hebben en een evolutie kennen, net als natuurlijke soorten. Deze nostalgische en vrolijke zomertentoonstelling richtte zich op een breed publiek. Hij bracht (groot-) ouders terug naar hun jonge jaren en liet kinderen de wonderlijke wereld ontdekken van onder meer cassettebandjes, Viewmasters, de allereerste computerspelletjes, typemachines en brommers. Fanta Voogd, journalist van *De Ingenieur*, legde de basis voor deze tentoonstelling. Veel bevlogen particulieren stelden hun oude instrumenten, gadgets en voertuigen ter beschikking.

Aantal bruiklenen	239
Aantal bezoekers	42.950
Gemiddeld aantal bezoekers per dag	377
Waarderingcijfer	7,8

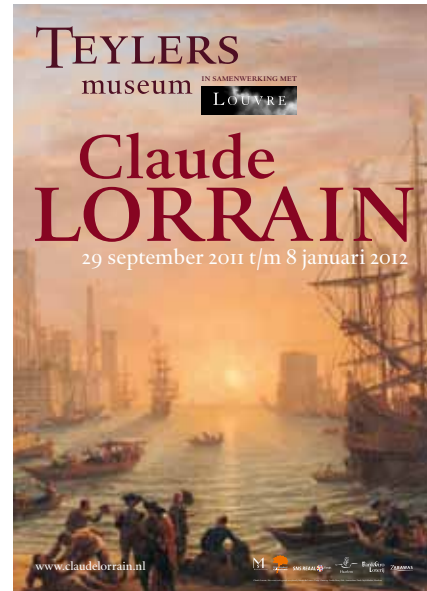
Kan iemand mij die telefooncel uitleggen?

Sid (22 jaar), gastenboek, 27 juli 2011

Leuke solex en Puch met voetversnelling en verstelbare sproeier! Het was een feestelijk weerzien van mijn jonge jaren.

Joop (1946), gastenboek, 31 juli 2011

29 september 2011 t/m 8 januari 2012

Claude Lorrain

In samenwerking met Musée du Louvre presenteerde Teylers Museum de allereerste overzichtstentoonstelling ooit van Claude Lorrain (ca. 1600-1682) in Nederland. Deze Franse landschapskunstenaar behoort tot de belangrijkste meesters in de kunstgeschiedenis, maar heeft in Nederland nooit de waardering gekregen die hem in het buitenland ten deel viel. In het 17de-eeuwse Europa waren nauwelijks beroemdere kunstenaars te vinden. Naast de tekeningen uit de collecties van Teylers Museum en het Louvre waren bijzondere schilderijen uit internationale verzamelingen te zien. Zo was onder andere Lorrains grootste en meest ambitieuze schilderij – *Landschap met Apollo en de muzen* – in bruikleen gegeven door de National Galleries of Scotland. Tijdens de expositie stond ook het Prentenkabinet in het teken van de Franse meester-kunstenaar. Bij de tentoonstelling verscheen een rijk geïllustreerde catalogus over Claude Lorrain in het Nederlands en Frans.

Aantal bruiklenen	56
Aantal bezoekers	47.025
Gemiddeld aantal bezoekers per dag	461
Waarderingscijfer	8,2

De tekeningen van Lorrain zijn verbluffend.

Peter Delpout, NRC, 6 oktober 2011

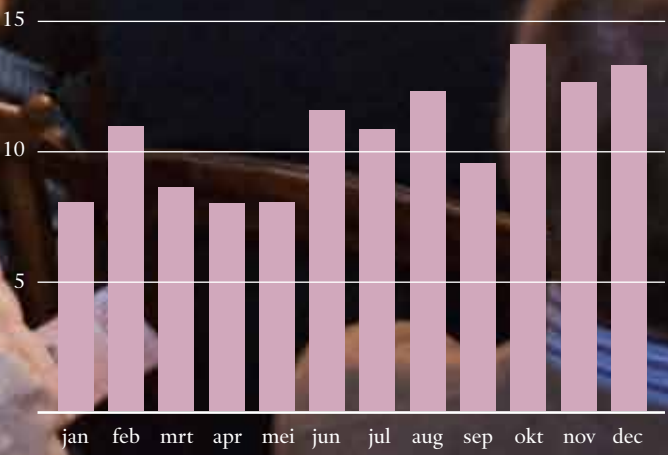
Teylers Museum doet met deze tentoonstelling niet onder voor het 'grote' Louvre.

Hans Masselink, Trouw, 3 oktober 2011

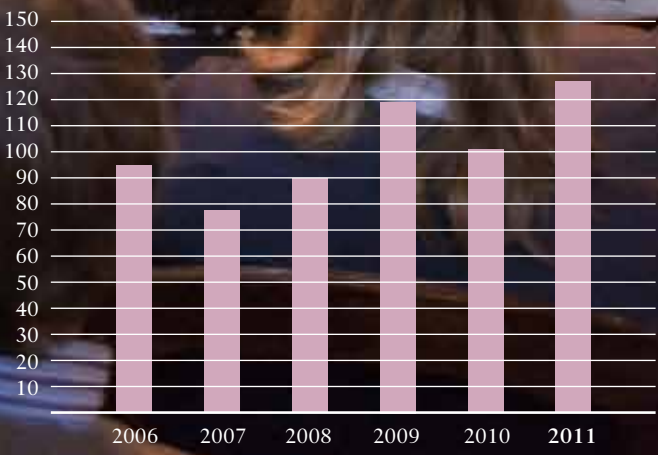
Bezoekcijfers

In 2011 bezochten 127.512 mensen Teylers Museum, ruim 25% meer dan het jaar ervoor. Het publiek waardeerde het museum als geheel met een 8,4. In de dagbladen en tijdschriften verschenen artikelen over het museum en de tentoonstellingen met een advertentiewaarde van in totaal 1.096.286,28 euro.

Bezoekers per maand in 2011 (x 1000)

Bezoekers per jaar vanaf 2006 (x 1000)

Bezoekers educatie en publieksactiviteiten

BASISONDERWIJS	Aantal kinderen
Algemeen	126
Wie wat bewaart..	274
Beestenboel	231
Langs dieren en dingen	160
Fossielen Mineralen	76
Horen	110
Voelen	96
Spruitjes	62
Elektriciteit	416
Blitstour	372
British School	91
Kinderuniversiteit H'lem	34
Groepsbezoek + speurtocht	169
Totaal	2217

VOORTGEZET ONDERWIJS	Aantal kinderen
Algemeen	1594
Blitstour	211
Teylers Museum in English	66
Gadgets & Games	120
Egypte & Napoleon	45
Bibliotheek	13
Technasium Ichthus College	33
Examens Kennemerlyceum	11
Totaal	2093

HBO / UNIVERSITEIT	Aantal studenten
Rondleiding hoogtepunten	488
Rondleiding tentoonstelling	24
Rondleiding Bibliotheek	48
Symposium Hiding Making	62
Congres Scheikunde	143
HOVO	52
Congres Continentaal Stelsel	35
Groepsbezoek	512
Totaal	1364

RONDLEIDINGEN	Aantal personen
Claude Lorrain inleidingen	745
Claude Lorrain eigen gids	234
Gadgets & Games	53
Egypte & Napoleon	173
Mythen van het Atelier	17
Algemeen/hoogtepunten	1837
Bibliotheek	284
Groepsbezoek	414
Totaal	3757

PUBLIEKSACTIVITEITEN	Aantal personen
Lezingen	176
Rondleidingen Description	1668
Lezingen Gadgets & Games	102
Puckipediapreekuur	15
Lezingen Claude Lorrain	1044
Campaign for drawing	850
Fokker Centennial	75
Overige lezingen	125
Monumentenweekend	33
Museumweekend	1492
Burenavond	166
Zwaan Kleef Aan	480
Totaal	6226

INDIVIDUELE KINDEREN	Aantal kinderen
Speurtochten	4180
Kunst & Vliegwerk	575
Lab vakanties	672
Verjaardagspartijtjes	132
Totaal	5559

*Ik vond het zo leuk
tot in mijn tenen.*

Ingmar, gastenboek, 3 augustus 2011

Verrast door de tekeningen van
Claude Loraine @TEYLERS.
Zitten n paar juweeltjes bij!
@Wilskr8, Twitter, 23 december 2011

Overzicht digitale bezoekers

WEBSITE	2011	2010
Bezoeken	223.623	184.974
Unieke bezoekers	162.783	137.112
Paginaweergaves	1.015.836	817.020
Pagina's per bezoek	4,54	4,42
Gem. bezoekduur	00:02:40	00:02:36
Nieuwe bezoeken	69,77%	71,88%

TEYLER NET (BLOG)	2011	2010
Bezoeken	15.414	16.967
Unieke bezoekers	9.925	11.027
Paginaweergaves	44.628	52.802
Pagina's per bezoek	2,90	3,11
Gem. bezoekduur	00:01:45	00:02:11
Nieuwe bezoeken	63,03%	64,02%

TWITTER	op 31-12-11
Followers	2.500
Tweets verstuurd	3.000

FACEBOOK	2011
Nieuwe vind-ik-leuks (+98%)	313
Totaal vind-ik-leuks	432

*Dat kunnen maar weinig
musea zeggen! RT @TEYLERS:
Vandaag 200 jaar geleden:
Napoleon bezoekt Teylers Museum*
@Rolfbly, Twitter, 24 oktober 2011

2011 in beeld

Januari

- Ter gelegenheid van het 400-jarig jubileum van de Doopsgezinde Gemeente opende op **7 januari** een tentoonstelling over Jan Luyken in het Prentenkabinet. Luyken, die bekend staat om zijn prenten van beroepen, was een gezien lid van deze geloofsgemeenschap.
- Op **22 januari** werd de tentoonstelling *Egypte & Napoleon* geopend door prof. dr. Henk Wesseling en Maarten Raven, conservator van het Rijksmuseum van Oudheden. Op dezelfde dag werd in het Boekenkabinet de presentatie *Egypte na Napoleon* geopend. Rijk geïllustreerde boeken van uit de tijd na Napoleons expeditie waren te zien.

Februari

- Op **10 februari** werd het Fundatiehuis vaste beneficiënt van de BankGiro Loterij. Het museum kreeg maar liefst 200.000 euro uitgekeerd van de cultuurloterij.
- Op **14 februari** keerde de Midden-vitrine na een uitvoerige restauratie terug naar de Ovale Zaal.
- In de *Voorjaarsvakantie* bracht Raaf, bekend van het programma *Huisje, boompje, beestje* van SchoolTV een bezoek aan Teylers Museum. Daarnaast waren er workshops en konden kinderen experimenteren in het Lab.

Maart

- Op **16 maart** werd de aquarel van de Teyler Tulp van Anita Wallsmith Sachs onthuld. Het museum heeft het origineel aangekocht, in de winkel zijn hoogwaardige reproducties te koop in een gelimiteerde oplage.
- Op **10 maart** bezoekt Johan Remkes, commissaris van de koningin van Noord-Holland, Teylers Museum.
- Vanaf eind **maart** waren in de Penning- en Muntvitrine penningen te zien van Jurriaan Pool (1618-1669), zilversmid en medailleur.

April

- Op **1 april** werden alle burens uitgenodigd voor een speciale avond in het museum. Op de zaterdag en zondag erna was Teylers gratis toegankelijk i.v.m. het Museumweekend.
- Op **21 april** werd de tentoonstelling *Rineke Dijkstra & Claude Lorrain* feestelijk geopend. De tentoonstelling was een smaakmaker voor de grote Lorrain expositie die pas in het najaar plaatsvond. Foto's uit de serie *Park Portraits* waren te zien naast landschapstekeningen van de Franse meester.

Mei

- Op **26 mei** opende cabaretier en schrijver Kees van Kooten de tentoonstelling *Gadgets & games van toen en nu*.
- In **mei** vonden opnames plaats met Martijn Krabbé en Hanneke Groenteman voor het televisieprogramma *Sterren op het doek*.

Juni

- Op **1 juni** opende de tentoonstelling *Monsterlijke insecten* in het Boekenkabinet. Bezoekers konden hier griezelen bij prachtige platen van luizen, vliegen, libellen en nog veel meer.
- Op **11 juni** werd de gerestaureerde Ovale Zaal heropend door Androulla Vassilou, EU-Commissaris voor Cultuur, Johan Remkes, Commissaris van de Koningin Noord-Holland en Executive President van Europa Nostra Denis de Kergorlay.

Ik ben diep ontroerd voor wat betreft de Ovale Zaal.

M. Van der Kruijt, Oosterbeek, gastenboek, 8 december 2011

Na een lange en intensieve restauratieperiode werd het 'hart van het museum' in de *zomer van 2011* weer toegankelijk voor het publiek. Niet eerder vond een restauratieproject van een interieur van die omvang en uit die periode plaats in Nederland. Voorafgaand is uitvoerig bronnenonderzoek verricht, zijn het hout en de daarop aangebrachte lagen nauwkeurig geanalyseerd en zijn proeven genomen met de meest geschikte technieken. Voor en tijdens het project is intensief samengewerkt met gespecialiseerde restauratoren, de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en de gemeente Haarlem. De Ovale Zaal is weer een 'Konst en Boekzaal in het alderbest wit eijken' zoals architect Leendert Viervant ooit voor ogen stond.

Juli

- Tijdens *Gadgets & games* konden bezoekers op de polaroid in de bubble car.
- Op *9 juli* gaven Suzanne en Onno Logchies elkaar het ja-woord in het museum. Een aantal keer per jaar verhuurt het museum een aantal zalen voor bijzondere groepen en gelegenheden.

Augustus

- Op *17 augustus* maakte het televisieprogramma *Koffietijd* een verslag van de zomertentoonstelling.
- In de *zomervakantie* bruiste het van de energie in Teylers Museum. De oude computer games op de tentoonstelling *Gadgets & games* waren razend populair.

September

- Op *8 september* werd de trap naar de Sterrenwacht (op het dak van de Ovale Zaal) verwijderd omdat deze totaal verrot bleek. In een restauratieatelier werd de trap exact nagebouwd.
- Op *27 september* opende in de Penning- en Muntvitrine de presentatie *Wisselende koersen. Muntslag in de 17de eeuw*.
- Op *28 september* opende Henri Loyrette, directeur van Musée du Louvre, de tentoonstelling *Claude Lorrain*.

*Iedere keer weer een geweldige plek om met de kinderen je te verbazen.
Prachtig gebouw.*

Ire, gastenboek, 23 augustus 2011

Oktober

- Op *14 oktober* nodigde het museum zijn burens uit. In een groot gastenboek konden ze opschrijven waarom Teylers Museum volgens hen werelderfgoed moest worden.
- Op dezelfde dag opende in het Boekenkabinet de tentoonstelling *Paddenstoelen van Europa*.
- Op donderdag *20 oktober* bezochten kunstenaars Armando en Sjoerd Buisman de tentoonstelling *Claude Lorrain*.
- Iedereen kan tekenen! Dat was het idee van de *Campaign for drawing* die van *18 t/m 23 oktober* plaatsvond in het museum. Naast workshops waren er masterclasses van David Bade, Ans Markus, Henk Schiffmacher en Joost Veerkamp.
- Al op *27 oktober* mocht Teylers Museum zijn 100.000ste bezoeker ontvangen.

November

- Op *4 november* reikte het Tweede Genootschap de gouden penning uit aan dr. L.E. Jensen voor haar inzending over Napoleon.
- Op *11 november* zag Teylers Museum oranje: de Nederlandse honkballers werden gehuldigd na het behalen van de wereldtitel.
- Op de *Najaarsdag* op *15 november* namen de Vrienden van het museum een kijkje achter de schermen.

Het Tweede Genootschap bestaat net als het Godgeleerd Genootschap al sinds de oprichting van het museum. Door middel van prijsvragen en lezingen proberen de genootschappen bij te dragen aan de oplossing van eigentijdse problemen in de wetenschap. Hoewel stimulering van onderzoek door het uitschrijven van prijsvragen in de 18de eeuw een normale werkwijze was, wordt het in Nederland nu alleen nog door de beide Teyler genootschappen gebezigd. Winnende inzendingen zoals die van dr. Jensen worden door de Directeuren van Teylers Stichting bekroond met een grote gouden penning die ontworpen werd in 1778. Teylers Stichting organiseerde in 2011 drie vrij toegankelijke lezingen met wetenschappers van naam. Daarnaast financierde de stichting De Teyler Leerstoel aan de Universiteit Leiden en de bijbehorende promotieplek.

Gerrit Jan Michaëlis (1775-1857),
Landschap bij maneschijn, 1825.
Dit schilderij werd *in 2011*
'teruggekocht' met steun van
de BankGiro Loterij die het
museum ieder jaar royaal steunt.
Het doek is in 1825 gemaakt in
opdracht van het museum door
de toenmalige kastelein en beheer-
der van de Kunstverzamelingen.
In 1966 moest het schilderij ver-
kocht worden vanwege de toen-
malige financiële nood.

December

- Op 11 december gaf Erik A. de Jong die de Artis Leerstoel bekleedt op de UvA de lezing *All gardening is landscape painting: de rol van Claude Lorrain bij het ontstaan van een nieuwe natuur-esthetica in de 18de eeuw*.
- In de Kerstvakantie beleefde Teylers Museum de drukste dagen van het jaar. Duizenden mensen bezochten op het laatste nippertje Claude Lorrain.
- In december kon de collectie 18de-eeuwse goocheltoestellen aangekocht worden. De objecten zijn al sinds 2001 te zien in Teylers Goochelkabinet. De verzameling is uniek in de wereld.

*Mijn terugreis naar huis zal anders zijn.
Ik zie het avondlicht door de ogen van Claude Lorrain.*

Marjolein, gastenboek, 4 november

Bezoekers van alle leeftijden werken aan een meterslange tekening tijdens de *Campaign for drawing*.

Financieel verslag

Verslag van de Raad van Toezicht

De Raad vergaderde in 2011 vier keer. In september waren leden van de Raad aanwezig bij het bezoek van burgemeester en wethouders van Haarlem aan het museum. De voorzitter had geregeld overleg met de directeur en heeft in haar bijzijn een gesprek gehad met de Ondernemingsraad.

In de vergaderingen werd onder andere de jaarrekening 2010 en de begroting 2012 vastgesteld. In twee vergaderingen kwam het Activiteitenplan 2013-2016 uitgebreid aan bod. Dit plan is begin 2012 ingediend bij het Ministerie van OCW in verband met subsidies voor de komende jaren.

De Raad heeft kennis genomen van het rapport van de visitatiecommissie en is verheugd met de bijzonder positieve beoordeling van het museum. Het besluit van de Ministerraad om het museum voor te dragen bij het Werelderfgoedcomité is een voorlopige bekroning op het vele werk verricht door de directeur en de medewerkers van het museum.

De Raad deelt de zorgen van de directeur dat door de aangekondigde bezuinigingen de financiële positie van het museum dreigt te verslechteren. Mede daarom is besloten dat de reserve van het museum versterkt dient te worden om toekomstige tegenvallers, vooral in verband met restauratieprojecten, te kunnen opvangen. Het doel is in drie jaar het eigen vermogen te laten groeien naar € 600.000 per 31 december 2013. In 2011 is er € 100.000 aan de Continuïteitsreserve toegevoegd, waardoor er nu tezamen met de Algemene Reserve een bedrag van € 415.776 voor het opvangen van tegenvallers beschikbaar is.

De Raad heeft de regels omtrent goed bestuur in de statuten van de stichting en die in het Reglement van de Raad van Toezicht nageleefd.

De samenstelling van de Raad van Toezicht was per 31 december 2011 als volgt:

Mr. J.M. Boll, *voorzitter*

Drs. K.J. Storm, *vice-voorzitter en penningmeester*
(per 1 januari 2012 opgevolgd door de heer drs. F. Waller)
Prof. dr. R.H. Dijkgraaf, *lid*
Mevr. A.M.M. Kruijff, *lid*

Namens Teylers Stichting

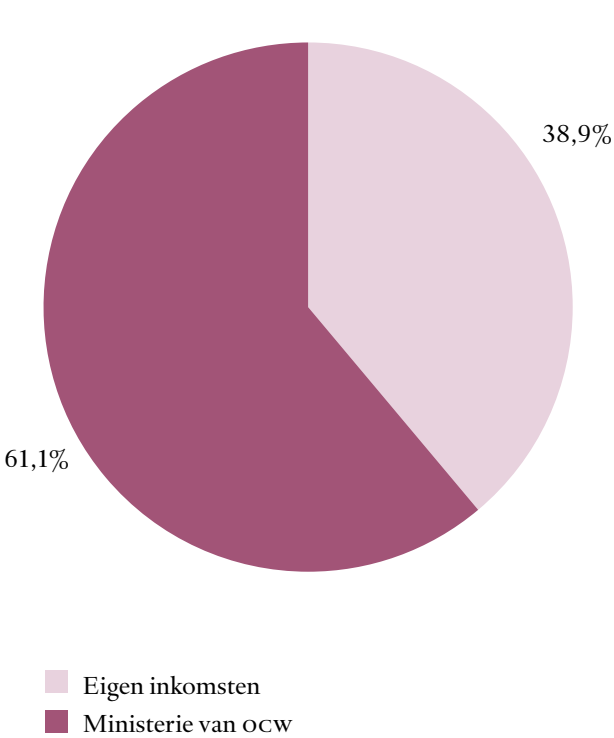
Mevr. Drs. J.R. Beets-Hehewerth, *lid*
(per 1 januari 2012 opgevolgd door de heer mr. J.E. Trip)
Mr. J.J. van Es, *lid*

Toelichting op de jaarrekening 2011

De goed lopende tentoonstellingen hebben er voor gezorgd dat er meer inkomsten uit de entreegelden, toeslag en de winkel konden worden gerealiseerd. Het museum heeft reserveringen kunnen maken voor toekomstige restauraties en vervanging van installaties. De kosten van restauraties en groot onderhoud waren

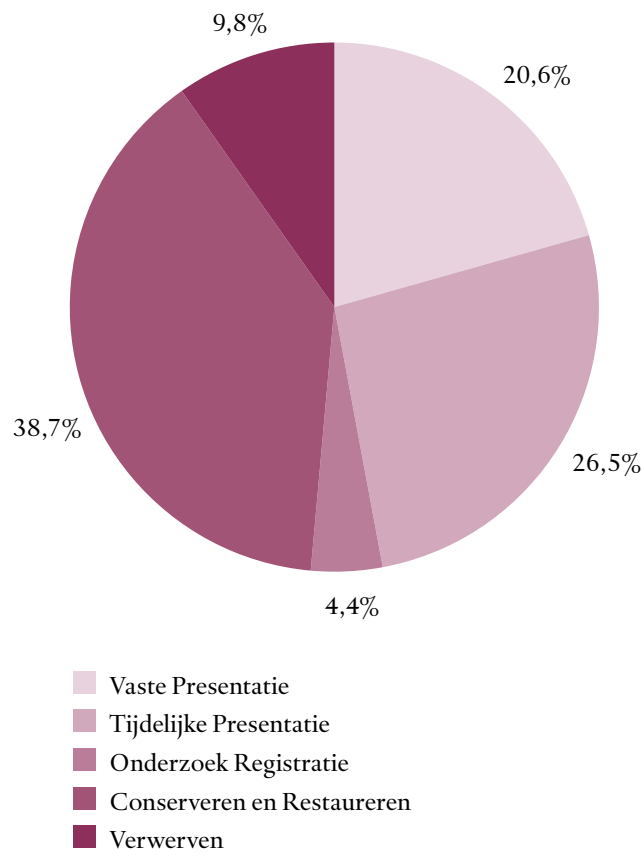
aanzienlijk hoger dan begroot. Dit was voornamelijk te wijten aan een onverwacht opduikend vochtprobleem onder het dak van de Ovale zaal, waardoor de restauratie van het exterieur van deze ruimte niet alleen duurder uitviel, maar ook meer tijd in beslag nam dan gepland. Het positieve resultaat bedraagt derhalve € 1.852.

Verhouding eigen inkomsten 2011
tov totale inkomsten *

* Het Ministerie van OCW hanteert een afwijkende berekeningswijze. OCW drukt de eigen inkomsten uit in een percentage van de gegeven subsidie. Teyler drukt de eigen inkomsten uit in een percentage van de totale inkomsten (subsidie + eigen inkomsten). Volgens OCW: eigen inkomsten 67%, subsidie 33%

Uitgave naar functie 2011

Financieel overzicht

EXPLOITATIEREKENING			BALANS PER		
	2011	2010		31-12-11	31-12-10
Baten	€	€	Debet	€	€
Subsidies ¹	3.090.904	3.182.577	Vaste activa	4.117.606	4.468.866
Eigen inkomsten ²	2.025.399	1.736.187	Vlottende activa	206.970	222.380
	5.116.303	4.918.764	Vorderingen	845.370	595.287
			Liquide middelen	2.220.385	1.533.980
				7.390.331	6.820.513
Lasten	€	€	Credit	€	€
Personeelskosten	1.988.117	2.037.689	Eigen Vermogen	416.417	315.179
Afschrijvingen ³	-51.355	42.564	Bestemmingsfonds OCW	9.316	8.703
Huur/beveiliging	191.968	168.581	Bestemmingsfonds instandhouding/restauratie	800.000	250.000
Aankopen ⁴	374.675	299.631	Egalisatiereserve ⁵	3.386.248	3.880.982
Overige lasten	2.596.745	2.533.520	Aankoopfonds	152	79.940
	5.100.150	5.081.985	Voorzieningen	636.233	680.376
Baten/lasten voorgaande jaren	-14.301	2.296	Langlopende schulden	133.742	259.913
Mutatie aankoopfonds	-	-1.244	Kortlopende schulden	2.008.223	1.345.420
				7.390.331	6.820.513
Resultaat	1.852	-162.169			

Dit verkort financieel verslag is ontleend aan het financieel jaarverslag 2011 van de Stichting tot Beheer en Instandhouding van Teylers Museum. Bij dit financieel jaarverslag is een goedkeurende controleverklaring van de accountant verstrekt.

¹ Door het vervallen van de matchingsregeling daalde dit bedrag in 2011.
² Dit bedrag steeg in 2011 door een bijdrage van de BankGiro Loterij voor het Fundatiehuis, het hoge bezoekersaantal en een bijdrage voor de aankoop van een tekening van Karel van Mander.
³ Afschrijvingen zijn lager dan in 2010 omdat de egalisatiereserve in overeenstemming is gebracht met de werkelijke afschrijvingen.
⁴ Dit bedrag steeg door een toevoeging aan de aankoopreserve.
⁵ Dit bedrag heeft betrekking op o.a. de in 1996 afgeronde verbouwing en nieuwbouw van het museum. Elk jaar worden de afschrijvingen hierop in mindering gebracht.

Bijlagen

Aanwinsten

Wereld(s) Erfgoed!

Bezoeker, gastenboek, 11 augustus 2011

KUNSTVERZAMELINGEN

Schilderijen

Willem de Famars Testas (1834-1896), *De put en de oude Sycamore op het Ezbekiehplein te Caïro*, ca. 1884, aangekocht met steun van de BankGiro Loterij.

Gerrit Jan Michaëlis (1775-1857), *Landschap bij maneschijn*, 1825, aangekocht met steun van de BankGiro Loterij.

Tekeningen

David Bade (1970), tekeningenserie *Ontwaakt*, 2005, serie van 26 potloodtekeningen, aangekocht met steun van de Stichting Vrienden van Teylers Museum.

Joachim Beuckelaer (1533-1575), *De aanbidding van Christus door de herders*, 1560, aangekocht met steun van Matthijs de Clercq.

Matthijs Bril (1550-1583), *Rivierlandschap met kapotte brug*, 1570, aangekocht met steun van Matthijs de Clercq.

Willem de Famars Testas (1834-1896), *Stormachtige passage door de woestijn*, 1868.

Meinbert Gozewijn (1964), *Beatrix*, 2008, schenking Nationaal Historisch Museum.

Nour-Eddine Jarram (1956), *Le pouvoir de l'histoire*, 2010, aangekocht met steun van de Stichting Vrienden van Teylers Museum.

Herman Justus Kruyder (1881-1935), *Zittende hond*, 1901, schenking mevrouw L. Bletz-Wezelaar.

Gabriëlle van de Laak (1958), *Zonder titel*, 1999, aangekocht met steun van de Stichting Vrienden van Teylers Museum.

Lambert Lombard (1505-1566), *Allegorie op Rome*, 1525, schenking aan The American Friends of Teylers Museum.

Karel van Mander (1548-1606), *Wie wat bewaart die heeft wat*, 1585, aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt, de Mondriaan Stichting en Matthijs de Clercq.

Jacob Matham (1571-1631), *Christus geeft de zegen*, 1607, aangekocht met steun van Matthijs de Clercq.

Carlijn Mens (1972), *Project Preserved Places. Charred landscape (I)*, 2011, aangekocht met steun van de Stichting Vrienden van Teylers Museum.

Carlijn Mens (1972), *Project Preserved Places. Charred landscape (II)*, 2011, schenking Galerie Rob de Vries.

Dirk Hidde Nijland (1881-1955), *Biesbosch*, 1900, schenking van de heer en mevrouw Idenburg-de Savornin Lohman.

Uwe Poth (1946), *Museum Venezia*, 1997, *Museum Tokyo*, 1997, *Vaticans Museum*, 1997, *Museum Bristol*, 1997, *Mona Lisa + Heilige Hiëronymus*, 2002, *Dürer +*

Botticelli, 2002, *Baldassare Castiglione + Rogier van der Weyden*, 2002, *Phenomenon*, 2005 en *Schiller*, 2005, schenking van de kunstenaar.

Uwe Poth (1946), *Spinoza (The black tulips)*, 2005, aangekocht met steun van Stichting Vrienden van Teylers Museum.

Kees Verwey (1900-1995), *Margreet Verwey, driekwart naar rechts*, 1915, *Kopje van een meisje (Margreet Verwey)*, 1911, *Riviergezicht met brug*, 1910, *Margreet Verwey, en profil naar links*, 1911, *Voor Marijke*, 1992, *Diederik, Florian en Ernestien Idenburg en hun moeder Margriet Idenburg-de Savornin Lohman*, 1981, *Voor Joris*, schenking de heer en mevrouw Idenburg-de Savornin Lohman.

Auke de Vries (1937), *Zonder titel*, 2011, aangekocht met steun van de Stichting Vrienden van Teylers Museum.

Anita Walsmit Sachs (1948), *Teylertulp*, 2010.

Han Wezelaar (1901-1984), *Zittend naakt, op de rug gezien*, 1959, *Studies voor Rembrandtmonument*, 1967, *Schrijvende vrouw aan tafel*, 1955, *Studie van handen*, 1942, *Gitaarspeler*, 1947, *Staande vrouw, op de rug gezien*, 1973, *Liggende vrouw*, 1979, *Staande figuur*, 1982, *Studieblad met 4 honden*, 1921, *Zittende vrouw*, 1976, *Cellospeelster*, 1977, *Staande vrouw op de rug gezien*, 1979, schenking mevrouw L. Bletz-Wezelaar.

Grafiek

Dirk Hidde Nijland (1881-1955), *Dijk*, 1900, schenking de heer en mevrouw Idenburg-de Savornin Lohman.

Willem Bastiaan Tholen (1860-1931), *Brug in Giethoorn*, 1880, schenking de heer en mevrouw Idenburg-de Savornin Lohman.

Anton Mauve (1838-1888), *Houthakker*, 1858, schenking de heer en mevrouw Idenburg-de Savornin Lohman.

NUMISMATISCH KABINET

Anoniem, penning over de zanger en componist Josquin des Prez (±1450-1521), brons, zonder jaar (circa 1950-1970), schenking mevrouw A.S. de Haas.

Anoniem, penning met drie paarden, brons, zonder jaar (circa 1950-1970), schenking mevrouw A.S. de Haas.

Anoniem, penning 50 jarig jubileum van de Padvinderij, brons, 1960, schenking van de heer W-J. Altena.

Anoniem, 40 jaar Bond Oud-Stoottroepers, aluminium, 1986, schenking van de heer W-J. Altena.

Persijn en Lukács, Margit Broersen, vijf euro, schilderkunst (twee uitvoeringen), zilver, 2011.

Juan José Sanches Castaño, vijf euro 100 jaar muntgebouw, zilver, 2011. Hennemans, Jeroen, penning perpetuum mobile, inschrijfpenning van de Vereniging voor Penningkunst, roestvrij staal, 2005, schenking van de heer R. Kotting.

Jennifer Hoes (1973), Janus Semper Undique, roestvast staal en brons, 2011, jaarpenning Vereniging voor Penningkunst.

Cor Hund (1915), penning Auguste Rodin, Inschrijfpenning van de Vereniging voor Penningkunst, brons, 1999, schenking mevrouw L.F. Teding van Berkhout.

Dylan Shields, twee euro 500 jaar Lof der Zotheid van Erasmus, bimetaal, 2011.

Geer Steyn (1945), penning voor het aanbrengen van nieuwe leden bij de Vereniging voor Penningkunst, terracotta, zonder jaar (1996), schenking mevrouw L.F. Teding van Berkhout.

Geer Steyn (1945), penning 75 jaar Vereniging vor Penningkunst, zilver, 2000, schenking van de heer R. Kotting.

Elisabeth Varga (1948-2011), tweehonderd jaar Koninklijke Bibliotheek, ter gelegenheid van deze mijlpaal uitgereikt aan medewerkers, brons, 1998, schenking mevrouw Y. Stigter.

Diverse numismatische publicaties, schenking mr. M. Bloemendal.

NATUURWETENSCHAPPELIJKE BIBLIOTHEEK

Inigo Triggs, H., *Garden craft in Europe*, London, 1913, schenking van de heer J.Jongkind.

Kerner von Marilaun, A., Bruinsma, V., *Het leven der Planten*, 4 dln, Zutphen, 1902, schenking van de heer G.C. Cadée.

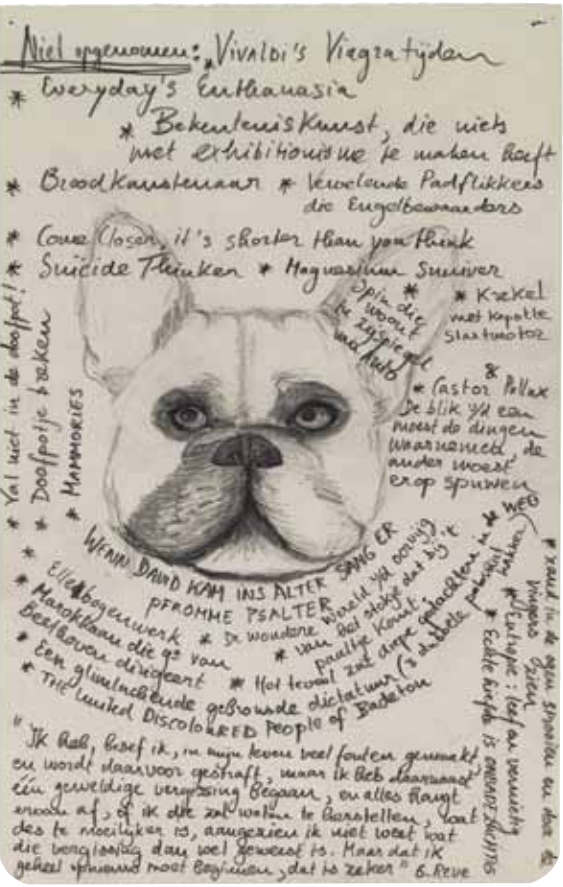
FYSISCH KABINET

Collectie Van Stolk: 18de-eeuwse goocheltoestellen; in december aangekocht van de familie van Stolk.

PALEONTOLOGISCH-MINERALOGISCH KABINET

Ca. 4000 exemplaren fossiele zee-egels van over de gehele wereld, met bijbehorende administratie en aantekeningen over stratigrafie en vindplaatsen, soms met recent vergelijkingsmateriaal, schenking van de heer G. Zuidema.

> Enkele tekeningen van David Bade (1970) uit de tekeningenserie *Ontwaakt*. De 26 potloodtekeningen konden in 2011 aangekocht worden met steun van de Stichting Vrienden van Teylers Museum. Het museum bezit hiermee in één klap een mooie groep tekeningen van een van de belangrijke heden-daagse kunstenaars. De serie geeft een uniek kijkje 'in het hoofd' van de kunstenaar.

UITGAANDE KORTLOPENDE
BRUIKLENEN

Nederland

Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis, *Gedrukt tot Amsterdam – Amsterdamse prentmakers en -uitgevers in de Gouden Eeuw*, 1 prent van Jan Pietersz. Saenredam, 2 prenten van Jan Muller, 1 prent van Willem Jacobsz. Delff, 5 prenten van Dancker Danckerts, 2 prenten van Cornelis Danckerts en 2 anonieme prenten.

Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, UvA Erfgoed, Bijzondere Collecties & Allard Pierson Museum, *Gedoopt. 500 jaar Doopsgezinden in Nederland*, 1 tekening van Arnold Boonen.

Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis, *Rembrandt & Lucas van Leyden*, 3 prenten van Lucas van Leyden.

Enschede, Rijksmuseum Twenthe, *Nicolaas Verkolje*, 2 tekeningen van Nicolaas Verkolje.

Haarlem, Historisch Museum Haarlem, *Feest in Haarlem*, 7 objecten uit de Democriet collectie en 1 prent van Jacob Houbraken.

Leiden, Museum Boerhaave, *Verborgene krachten*, model ultracentrifuge.

Leiden, Naturalis, zograscoop.

Leiden, Museum Volkenkunde, *vaste opstelling*, 1 penning (anoniem, 1695), over de rampzalige reis van Lourens Thyszoon Veyselaer en Daniël Silleman met het schip De Gouden Buys.

Leiden, Stedelijk Museum De Lakenhal, *Lucas van Leyden en de Renaissance*, 1 prent van Lucas van Leyden.

Maastricht, Hoofdwacht, *Limburg House of Wonders*, paraferalia van conservator Eugène Dubois.

Nijmegen, Museum Het Valkhof, *Mythen van het Atelier*, 1 schilderij van Wouterus Mol, 1 schilderij van Johannes Hari, 1 schilderij van Adriaan de Lelie, 1 tekening van Hendrik Jacobus Scholten, 1 schilderij van Paul Joseph Constantin Gabriël, 1 pastel van Willy Sluiter, 1 schilderij van Wybrand Hendriks en het Hafkenscheidkastje.

Rotterdam, Natuurhistorisch Museum Rotterdam, *Ptero’s boven Rotterdam*, diverse fossielen.

Buitenland

Chicago, The Art Institute of Chicago, *Kings, Queens, and Courtiers: Art in Early Renaissance France*, 1 manuscript van Jean Poyer.

Florence, Galleria degli Uffizi, *Vasari, gli Uffizi e il duca*, 1 tekening van Michelangelo.

Londen, Royal Academy of Arts, *Antoine Watteau: the Drawings*, 5 tekeningen van Antoine Watteau.

Luxemburg, Villa Vauban – Musée d’Art de la Ville de Luxembourg, *Mythes de l’atelier*, 1 schilderij van Wouterus Mol, 1 schilderij van Johannes Hari, 1 schilderij van Adriaan de Lelie, 1 schilderij van Wybrand Hendriks,

1 tekening van Wybrand Hendriks, 1 schilderij van Paul Joseph Constantin Gabriël en 1 pastel van Willy Sluiter.

Detroit, Detroit Institute of Arts, *Rembrandt and the Face of Jesus*, 1 tekening van Rembrandt Harmensz. van Rijn.

Parijs, Musée du Louvre, *Heads of Christ, from life: Rembrandt and the image of Jesus*, 1 tekening van Rembrandt Harmensz. van Rijn.

Parijs, Musée du Louvre, *Claude le Lorrain, le dessinateur face à la nature*, 46 tekeningen van Claude Lorrain, en 1 tekening van Bartholomeus Breenbergh.

INKOMENDE KORTLOPENDE
BRUIKLENEN

Egypte & Napoleon.
Oorlog en onderzoek

Amsterdam, Rijksmuseum, 3 tekeningen, 2 prenten, 4 boeken en 1 buste
Den Haag, Gemeentemuseum, 3 muziekinstrumenten
Den Haag, Museum Meermanno-Westreenianum, 1 papyrusrol en 3 boeken
Leiden, Rijksmuseum voor Volkenkunde, 3 kledingstukken, 2 sieraden, 5 aardewerk objecten, 1 leren object en 1 wapen
Leiden, Naturalis, 3 opgezette dieren.
Leiden, Rijksmuseum van Oudheden, 71 objecten
Middelburg, Zeeuws Museum, 1 mummie in kist
4 particuliere verzamelingen, 8 objecten

Gadgets & games
van toen en nu

Moordrecht, W. Meppelink, 3 bromfietsen
Epe, Bonami Spelcomputer Museum, J. Groenewold, 20 spelcomputers en spelen
Amsterdam, Nemo, 3 bandrecorders
Haarlem, B. Mackor, 12 stofzuigers
Den Haag, Museum voor Communicatie, 23 telefoons, 1 telefooncentrale, 1 telefooncel
Utrecht, D. Meerstadt, 1 Messerschmidt, 1 Heinkel Trojan
Stramproy, H. en N. Aendekerk, 1 fiets met hulpmotor
Emmeloord, Hifimuseum, L. van Boven, interieur jaren ’70 kamer, cassette-decks en cassetterecorders, walkmans, etc., 130 items
Den Bosch, Segway Nederland, 1 Segway
Tilburg, Scryption, 21 schrijfmachines, computers en stencilapparaten
Brummen, Speelgoedmuseum Toy Gallery, F. van Schalkwijk, 5 spelletjes
Heerenveen, Famous Toys, H. Brouwer, 5 mechanische Meccano spelen
Haarlem, W. van Keulen, 12 voorwerpen op het gebied van stereofotografie en viewmaster

Claude Lorrain

Amsterdam, Rijksmuseum, 1 schilderij en 5 prenten en 1 tekening
Boston, Museum of Fine Arts, 1 schilderij
Edinburgh, Scottish National Gallery of Art, 1 schilderij
Grenoble, Musée de Grenoble, 1 schilderij

Hamburg, Hamburger Kunsthalle, 1 schilderij
Parijs, Musée du Louvre, 36 tekeningen en 4 schilderijen
Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen, 1 schilderij en 1 tekening
Toledo, Toledo Museum of Art, 1 schilderij
Wells Next the Sea, Holkham Hall, 1 schilderij
Wenen, Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste, 1 schilderij

Jan Luyken

Haarlem, Verenigde Doopsgezinde Gemeente Haarlem, 2 boeken

Rineke Dijkstra & Claude Lorrain

Amsterdam, Rineke Dijkstra, 6 foto’s
Brussel, Galerie Jan Mot, 5 foto’s

INKOMENDE LANGDURIGE
BRUIKLENEN

Ingekomen langdurige bruiklenen

Mr. J.M. Boll, 1 tekening van Avery Preesman, *Zonder titel*, 1988
Instituut Collectie Nederland, 1 tekening van Jacques de Gheyn II, *Studie van een boomstronk en een plant op een muur*, 1585; 1 wandschildering van Lilly van der Stokker, *Geluk*, 2006. 52 boeken, 6 penningen, 5 werken op papier en 23 paraferalia uit de nalatenschap van Boudewijn Büch.
Diverse particuliere collecties, 6 schilderijen:
Charles Howard Hodges, *Portret van Anthony Luden*
Jan Adam Kruseman, *Portret van Anna Catharina Luden-Duker*

—, *Portret van Jacob Hendrik Luden*
August Allebé, *Portret van Johannes Luden*, (met de op dit portret afgebeelde wandelstok)
Jacob Buys (toegeschreven), *Groepsportret van de familie Heshuyzen*
Lukas Kilian, *Cecilia aan het orgel* (sinds 1984)
Stichting Reinhold De Wilde, Amsterdam, droeg in 2011 aan Teylers Museum 8 prenten over:
Sol Lewitt, serie van 8 zeefdrukken, 1984
De eerder in bruikleengegeven gegeven werken van Stiching Reinhold De Wilde staan vermeld in de voorgaande jaarverslagen
Stichting Roodenburg van Looy, munten uit de nalatenschap van de heer Roodenburg, aangevuld met diverse aankopen, in totaal 1.326 stuks
J. Slikker, Voltana Wimshurst elektrische machine
Mevrouw B.C.C. van Stolk-Tyacke, 18 historische goocheltoestellen (tot december)
Vereeniging Haerlem, 1 gouden penning van Elias Voet junior, 1912, inclusief bruin leren doosje
Universiteit Leiden / Geldmuseum, 83 munten en 144 penningen

Langdurige bruiklenen aan derden

Koninklijke Hollandsche Maatschappij te Haarlem, 1 schilderij, G. van de Sande Bakhuyzen, *Rozen*
Museum Slager, Den Bosch 1 schilderij, P. Slager, *Portret F. Slager*
Museum Het Rembrandthuis, drie prenten: Rembrandt, *De vlucht naar Egypte*, Jan Lievens, *Kop van een oude man*, *Kop van een oriëntaalse man*

TEYLERS STICHTING

De door Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778) bij testament in het leven geroepen Teylers Stichting, ter ondersteuning van behoeftigen en ter aanmoediging van godsdienst, wetenschap en kunst, is eigenaar van het gebouw en de collecties van Teylers Museum. De stichting is ook verantwoordelijk voor de twee reeds in Teylers testament genoemde genootschappen, te weten het Godgeleerd Genootschap en het Tweede Genootschap, en voor de Teyler Leerstoel aan de Universiteit Leiden. De leerstoel wordt sinds 1 september 2007 door prof. dr. Frans van Lunteren bezet. Hij richt zijn onderzoek op de geschiedenis van de Nederlandse Natuurwetenschappen tussen 1815 en 1940 en in het algemeen op Teylers Museum in het bijzonder. Binnen de leerstoel is Martin Weiss als promovendus werkzaam. Weiss houdt zich bezig met de geschiedenis van Teylers Museum in de 19de eeuw. In 2011 reikte het Tweede Genootschap de gouden erepenning uit aan dr. L.E. Jensen voor haar inzending *The Dutch against Napoleon. Resistance literature and national identity, 1806-1813*. De twee genootschappen bestaan al sinds de oprichting van het museum. Nog altijd schrijven zij prijsvragen uit en organiseren zij lezingen om de wetenschap te stimuleren.

Teylers Godgeleerd Genootschap bestond in 2011 uit de volgende leden:
Dr A.G. Hoekema, *universitair hoofddocent missiologie Vrije Universiteit Amsterdam*
Prof. dr M.J.J. Menken, *hoogleraar Nieuwe Testament, Faculteit Katholieke Theologie, Universiteit van Tilburg*

Prof.dr. E.Noort, *Honorair hoogleraar Oude Testament, Rijksuniversiteit Groningen, voorzitter*
Prof. dr E.G.E. van der Wall, *hoogleraar geschiedenis van het christendom, Universiteit Leiden*
Prof. Dr. H.L. Beck, *hoogleraar godsdienstwetenschap, in het bijzonder van de islam, Faculteit Geesteswetenschappen, Universiteit van Tilburg*
Dr V. Kal, *Universitair hoofddocent wijsbegeerte aan de Faculteit der Geesteswetenschappen Universiteit van Amsterdam*

Teylers Tweede Genootschap bestond in 2011 uit de volgende leden:
Drs A. Pol, *conservator Geldmuseum, Utrecht*
Prof. dr I.M. Veldman, *emeritus hoogleraar kunstgeschiedenis, Vrije Universiteit, voorzitter*
Prof. dr L.E.M. Vet, *directeur Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) en buitengewoon hoogleraar evolutionaire ecologie, Wageningen Universiteit*
Prof. dr N.C.F. van Sas, *hoogleraar geschiedenis na 1750, Universiteit van Amsterdam*
Prof. dr W. van Anrooij, *Hoogleraar Nederlandse letterkunde tot de Romantiek, Universiteit Leiden*
Dr. Ir. W. van Saarloos, *directeur Stichting FOM te Utrecht*

Teylers Stichting heeft sinds 1981 – het jaar waarin Teylers Museum structurele overheidssubsidie toegekend kreeg – het beheer van het museum door middel van een convenant overgedragen aan de Stichting tot Beheer en Instandhouding van Teylers Museum.

Teylers Stichting wordt, zoals in het testament van Pieter Teyler bepaald, bestuurd door een college van vijf Directeuren. In 2011 hadden hierin zitting:
Mr. J.E. Trip, *presiderend directeur & penningmeester*
Mevr. drs. J.R. Beets-Hehewerth
Mr. J.J. van Es
Mevr. R.A.M. van Voorst van Beest-Gunst, *secretaris*
Mr. C.G.A. van Wijk

GELIEERDE STICHTINGEN

Teylers Museum Fonds
Teylers Museum Fonds heeft als doel bij te dragen aan het zelfstandig voortbestaan van het museum en doet dat door het bijeenbrengen en beheren van een kapitaal. Dit kapitaal voornamelijk gevormd door erfstellingen (legaten) en schenkingen (in termen van lijfrente) van particulieren. Uit de opbrengsten uit dit *endowment fund* worden projecten van Teylers Museum ondersteund. Ook wordt om het jaar een Teyler Sponsorgala georganiseerd, ten behoeve van de financiering van bijzondere restauratieprojecten.

Dankzij een zorgvuldig beleggingsbeheer bleven de resultaten dit jaar, ondanks het zware economische weer, positief. Omdat pas op Prinsjesdag 2012 duidelijk zal worden hoe de bezuinigingen in de culturele sector Teylers Museum zullen treffen, is op verzoek van het museum in 2011 geen uitkering aan het museum gedaan, maar een buffer gevormd.

In totaal zijn er 75 zogenoemde Sterrenwachtleden die bijdragen aan dit fonds;

tweederde van hen doet dat door een periodieke schenking (gedurende vijf jaar), anderen schenken eenmalig een groot bedrag of schenken in natura. In 2011 hernieuwden 8 leden hun schenkingsakte en kwamen er 11 nieuwe leden bij.

Om leden die 10 of 15 jaar lid zijn speciaal te bedanken, werd op woensdagavond 2 november een speciale kunstbeschouwing georganiseerd in de Grote Herenkamer van het Fundatiehuis.

Bij uitzonderingen vonden dit jaar twee Sterrenwachtavonden plaats. De eerste op 29 maart, die in feite de uitgestelde avond uit 2010 was; deze stond in het teken van de tentoonstelling *Egypte & Napoleon*. De tweede Sterrenwachtavond vond plaats op 8 november tijdens de grote Claude Lorrain tentoonstelling. Een belangrijk thema op de tweede avond was de informatie over de nieuwe Geefwet die op 1 januari 2012 van kracht zou worden en aan veel leden goede fiscale voordelen biedt.

Het Bestuur kwam in het verslagjaar 4 maal in een reguliere bestuursvergadering bijeen. Daarnaast is in aparte commissies vergaderd over een verbetering van het vermogensbeheer, het werven van nieuwe doelgroepen en de organisatie van het komende Sponsorgala in 2012.

Het bestuur van Teylers Museum Fonds was als volgt samengesteld:
Mevrouw mr. P.W.M. Borghouts-De Wolf msm, *voorzitter*
Ir. C. van Bladeren, *vice voorzitter*
A. Boogaarts, *penningmeester*
Mevrouw mr. A.M. Davina, *bestuurslid*

Mr. J.J. van Es, *namens Teylers Stichting*
Mr. Th. W. van Grafhorst, *bestuurslid*
Mevrouw G.A. Lindenberg-Sluis, *bestuurslid*
Mr. M.J. Wesseling

Stichting Vrienden van Teylers Museum
De Stichting Vrienden van Teylers Museum wil de bloei van Teylers Museum versterken door het wekken en stimuleren van belangstelling voor het museum en door het ter beschikking stellen van geldmiddelen.

De Stichting Vrienden van Teylers Museum ondersteunt de activiteiten van het museum door:

- Het ontwikkelen en onderhouden van een actieve en enthousiaste Vriendenkring.
- Een jaarlijkse donatie aan het museum.
- Grote afname van het kwartaalblad *Teylers Magazijn*.
- Medewerking aan de uitgave *Teylers museum Reeks*. Elke nieuwe editie betreft een bepaald onderdeel van de collectie van het museum en/of een actuele expositie. In 2011 verscheen de uitgave *Heel de wereld in één zaal. De Ovale Zaal van Teylers Museum* geschreven door Geert-Jan Janse.

In 2011 organiseerde de stichting verschillende evenementen voor de Vrienden. Zo was er een excursie naar het Rijksmuseum van Oudheden en Paviljoen Welgelegen, een *Private view* voor de tentoonstelling *Claude Lorrain* en kregen de Vrienden een kijkje achter de schermen. In 2011 had het museum 1.284 Vrienden, 52 meer dan het jaar ervoor.

Een waar bedevaartsoord is Teylers Museum.

Pieter Hoexum, Trouw, 20 augustus 2011

De donaties van deze Vrienden, rente-opbrengsten en enkele bijzondere schenkingen zorgden voor 60.000 euro aan inkomsten. De Stichting keerde in het afgelopen jaar 20.000 euro uit aan het museum.

Magdaleen Fesevur beëindigde in oktober na zeven jaar haar werkzaamheden als coördinator van de Vrienden. Zowel het museum als de stichting hebben haar hartelijk bedankt voor de bevolgen en professionele uitvoering van haar baan. In december ontving het bestuur het droeve bericht van haar overlijden. De stichting gedenkt haar als een inspirerend persoon.
Jehane Kohn beheert vanaf november de Vriendenadministratie.

In 2011 hadden er 6 bestuursvergaderingen plaats. Bij deze vergaderingen is Marjan Scharloo, directeur Teylers Museum, aanwezig. Dit onderstreept het belang van de Stichting Vrienden voor het museum.

De bestuurssamenstelling per 31 december 2011:
Mr. T.W. (Thomas) van Grafhorst, *voorzitter*
M.I. (Marjolein) Adriaanse, *secretaris*
Drs. J. (Jaap) Reesink, *penningmeester*
J.J. (Jannet) Bonset, *evenementen*
Drs. M. Th. (Marijke) Naber, *bestuurslid namens het museum*

Het volledige jaarverslag kunt u opvragen bij de Vriendenadministratie t 023 553 19 84 (woensdag en vrijdag 8.30-12.30 uur) of e vrienden@teylersmuseum.nl.

Stichting Van Regteren Altena-Loman Fonds

De stichting heeft als doel het verlenen van financiële steun aan Teylers Museum voor uitbreiding van de collecties tekeningen en prenten, munten en penningen, fossielen en mineralen, boeken voor de handbibliotheken en voor de Natuurwetenschappelijke Bibliotheek.

Het bestuur van het Van Regteren Altena-Loman Fonds is in 2011 éénmaal bijeengekomen en was als volgt samengesteld:

Mevr. drs. F. van Regteren Altena, *voorzitter*
Mevr. drs. M. Scharloo, *penningmeester/secretaris*
Mr. J.E. Trip, *bestuurslid*

Stichting Roodenburg van Looy

De stichting heeft ten doel het verkrijgen, bewaren, beheren, uitbreiden en in stand houden van de muntenverzameling, schilderijenverzameling en de andere verzamelingen op het gebied van kunst, kunstnijverheid en boeken, bijeengebracht door de heer Willem Roodenburg Senior, de heer drs. Willem Roodenburg Junior en mevrouw Anna Elisabeth Roodenburg-van Looij. De stichting tracht haar doel o.a. te bereiken door haar verzamelingen onder te brengen in Teylers Museum.
In 2011 breidde de stichting haar bij Teylers Museum beheerde collectie uit met de aankoop van een reaal van Philips II geslagen te Dordrecht, goud, zonder jaar (1560-1565). De collectie heeft eind 2011 een omvang van 1.326 voorwerpen.

Het bestuur was in 2011 als volgt samengesteld:

Mevr. A.E. Roodenburg-van Looij, *voorzitter*
Drs. J. Schröder, *bestuurslid*
Mr. J.E.Trip, *namens Teylers Stichting*
Drs. C. baron van Tuyll van Serooskerken, *bestuurslid*

Stichting Fonds Matthijs de Clercq

De in 2004 opgerichte stichting heeft als doel het verlenen van financiële steun aan Teylers Museum voor uitbreiding van de tekeningencollectie. Het kapitaal van de stichting is bijeengebracht door de heer Matthijs de Clercq. Alleen de opbrengsten uit het kapitaal kunnen worden aangewend voor de collectievorming. In 2011 werden geen aankopen gedaan die gefinancierd werden door deze stichting.

Het bestuur was als volgt samengesteld:

Mevr. drs. M. Scharloo, *voorzitter*
Dr. M.C. Plomp, *bestuurslid*
Mr. J.E. Trip, *bestuurslid*

OVERIGE STICHTINGEN

Stichting Circusarchief Jaap Best

De doelstelling van deze stichting is het bewaren, beheren, onderhouden en in stand houden, aanvullen en uitbreiden en voor een breed publiek toegankelijk maken van de verzameling circusaffiches van Jaap Best. Deze collectie valt niet onder de primaire doelstelling van Teylers Museum. Teylers Museum ontvangt een vergoeding voor de opslag en beheer van de collectie.

De collectie wordt gepresenteerd op de website www.circusmuseum.nl.

Met 7.359 circusposters, 7.931 circusfoto's en circa 400 prenten is de site het grootste virtuele circusmuseum ter wereld. 18.880 bezoekers keken naar 421.400 webpagina's en bleven gemiddeld bijna 6 minuten op de site. De meeste bezoekers kwamen uit Nederland, gevolgd door de Verenigde Staten, Duitsland, Spanje en Colombia. 56 % van de bezoekers bezocht de site voor het eerst. De stichting participeert in het Overleg Circus Collecties Nederland (OCCN) met o.a. Theaterinstituut Nederland, Bijzondere collecties van de Universiteit van Amsterdam en De Piste. De volgende instituten hebben in 2011 bruiklenen ontvangen: Museum Dr Guislain, Gent Museum Boerhaave, Leiden Musée du quai Branly, Parijs

Het bestuur kwam in 2011 drie keer bijeen en bestaat uit:

Mevr. H.J.M. Best-Otte, *voorzitter*
Ir. R. Ballot, *secretaris*
B.C. Sliggers, *bestuurslid*
Mr. H.J. Voogd, *penningmeester*
Mevr. Drs. M. Scharloo, *bestuurslid*

Lezingen en presentaties door externe personen i.s.m. Teylers Museum

Hiding Making | Showing Creation. Strategies in Artistic Practice from the 19th to the 21st Centuries, symposium van de Vrije Universiteit, Radboud Universiteit, Universiteit van Amsterdam en Universiteit Utrecht, met bijdragen van dr. Rachel Esner, prof. dr. Monika Wagner, prof. dr. Beatrice von Bismarck, dr. Julia Gelshorn, dr. Matthias Krüger, prof. dr. Petra Chu en drs. Maarten Liefvoogte, 7 januari.

De Ovale Zaal digitaal. Teylers Universum, seminar met bijdragen van Riemer Knoop (Gordion Cultureel Advies), Eelco Bruinsma (ABCultuur), Geert-Jan Janse (Teylers Museum), Hans Nederbragt (Trezorix) en Dirk Houtgraaf (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed), 14 januari.

Egypte & Napoleon, opening van de tentoonstelling met bijdragen van prof.dr. Henk Wesseling en dr. Maarten Raven (RMO), 22 januari.

Chemische oorlogvoering in het voedselweb, winterlezing van Teylers Stichting door prof. Dr. L.E.M. Vet, directeur Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) en buitengewoon hoogleraar Evolutionaire Ecologie aan de Wageningen Universiteit, 30 januari.

Samen leven in fragmenten, winterlezing van Teylers Stichting door prof.dr. Herman L. Beck, hoogleraar Godsdienstwetenschap aan de Faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit van Tilburg, 27 februari.

Van Lorentz tot Einstein, ether of geen ether, HOVO cursus door dr. Erik Lagendijk, 2 maart t/m 6 april.

Veertig eeuwen zien op u neer – De Napo-leontische expeditie in Egypte, lezing door drs. Carolien van Zoest en drs. Sebastiaan Berntsen, 13 maart.

De ontwikkeling van de Egyptologie, lezing door dr. Christian Greco (RMO), 17 april.

Rineke Dijkstra & Claude Lorrain, opening van de tentoonstelling met bijdragen van Duncan Bull (Rijksmuseum Amsterdam) en Frits Gierstberg (Fotomuseum Rotterdam), 21 april.

Games van toen en nu, lezing door Herman van Boeijen, 29 mei.

Jubileumbijeenkomst De Ingenieur, feestelijke bijeenkomst met een lezing van Marcel Möring, 31 mei.

Scheikunde in Nederland in de 18de eeuw, congres onder voorzitterschap van Ernst Homburg met bijdragen van Rina Knoeff (Universiteit Leiden), Lissa Roberts en Jeroen Bos (Universiteit Twente) en Martin Weiss (Universiteit Leiden), 25 juni.

Puckipedia Spreekuur, workshop door Puck Meerburg, 26 juni.

Evolutie in speelgoed, lezing door drs. Maaïke Lauwaert, 3 juli.

Anthony Fokker als aviateur, pionier en historische figuur, lezing door Marc Dierikx, 26 augustus.

Van volautomatisch toilet tot gezelschapsrobot. Gadgets voor 50+, lezing door Sander van der Heide, 4 september.

Stad als Podium, optredens van o.a. Lucky Fonz III en Frau Holle, 10 & 11 september.

Stencilen, workshops door medewerkers Knust Extrapool, 11 september.

Claude Lorrain, opening van de tentoonstelling met bijdragen van Henri Loyrette (Musée du Louvre) en drs. Désanne van Brederode, 28 september.

Claude Lorrain, lezing van de Vrije Academie door drs. Benno Hillebrand, 15 oktober.

Campaign for drawing, workshops en masterclasses van David Bade, Ans Markus, Henk Schiffmacher, Joost Veerkamp en Roos van Haften, 18 t/m 23 oktober.

Natuurlijke wetenschap, indeling en naamgeving in de biologie: over fossielen, het leven en DNA, HOVO cursus door prof. dr. Edmund Gittenberger, 24 oktober t/m 27 november.

Prijsuitreiking Gouden penning van het Tweede Genootschap aan mevrouw dr. L.E. Jensen, 4 november.

Kunsthistorische dag, bijeenkomst van de Nederlandse Vereniging voor Kunsthistorici met bijdragen van prof. dr. Claudine Chavannes (VnK), dr. Bram de Klerck (Radboud Universiteit), drs. Lillian Bóza (Avro), Hendrik Driessen (Museum De Pont Tilburg), drs. Peter van Duinen (Vrije Academie) en drs. Ewoud Mijnlieff (Museum Gouda), 11 november.

Personeel

Uitreiking Jan van Gelderprijs, Gijzelaar Hintzenprijs en Karel van Manderprijs aan dr. Caroline Roodenburg-Schadd, dr. Eva Rovers en prof. dr. Eddy de Jongh, 11 november.

De langdurige invloed van Claude Lorrain, lezing door Duncan Bull (Rijksmuseum Amsterdam), 20 november.

Boudewijn Büch lezing, door Diederik van Vleuten, 26 november.

Nederland in het Fin-de-Siècle, winter-lezing van Teylers Stichting door prof. dr. N.C. F. van Sas, 27 november.

Going Dutch, symposium van het Museum van het Nederlands Uurwerk onder voorzitterschap van prof. dr. E. van den Heuvel met bijdragen van mr. Pier van Leeuwen, prof. dr. Ir. R. Plomp, Rebecca Pohancenik, MSc, Michiel van Hees, prof. dr. Ir. C.A. Grimbergen, Sebastian Whitestone en Keith Piggott.

All gardening is landscape painting: de rol van Claude Lorrain bij het ontstaan van een nieuwe natuuresthetica in de 18de eeuw, lezing door Erik A. de Jong (Artis Leerstoel UvA), 11 december.

Het totaal aantal FTE's in dienst van het museum op 31 december 2011 was 38,8 (48 personen), tegenover 35,4 (43 personen) in 2010. Wanneer de grote groep vrijwilligers en rondleiders wordt meegerekend zijn er circa 120 personen werkzaam in het museum. Het ziekte-verzuim in 2011 was 6,12 % tegenover 5,52 % in 2010. De hoogte van het verzuim werd voornamelijk bepaald door twee langdurige ziektegevallen.

In 2011 waren de volgende personen werkzaam in Teylers Museum:

BESTUUR EN PERSONEEL

Bestuur en directie
Mevr. drs. M. Scharloo, directeur
bestuurder

Staf
Drs. M.A.E. Hommel, hoofd
Publiekszaken (vanaf 1 maart)
Dr. M.C. Plomp, hoofdconservator
Kunstverzamelingen
Mr. H.J. Voogd, hoofd Bedrijfsvoering

Fundatiehuis en Werelderfgoed
Mevr. drs. M.Th. Naber, hoofd
Fundatiehuis
Drs. E. van der Spek, projectmedewerker
Werelderfgoed

Publiekszaken
Mevr. F.M. Budding, MA, medewerker
Communicatie & Marketing
Mevr. G.F. Doorlag, medewerker
Publiekszaken
G.J. Janse, MA, projectleider Digitalisering

Mevr. drs. F.E. Kroon, waarnemend hoofd
Publiekszaken (t/m 28 februari), mede-
werker Educatie
A.E. Pelt, medewerker Tentoonstellingen
Mevr. L. Ijpelaar, medewerker Publieks-
zaken (1 februari t/m 31 maart), medewer-
ker Digitalisering (vanaf 14 november)

Kabinetten en Restauratieatelier
J. Borkent, medewerker Bibliotheek
T. van Druten, MA, conservator tentoon-
stellingen Kunstverzamelingen
E. Fens, medewerker papierrestauratie-
atelier Kunstverzamelingen
Mevr. R.E. van Gulik, hoofd papierrestau-
ratieatelier Kunstverzamelingen
Mevr. M.M. van Hoeken, medewerker
Bibliotheek
Drs. M.A.M. van Hoorn, conservator
Fysisch Kabinet/Bibliothecaris/
Archiefbeheerder
Mevr. N.E. Kersten-Pampiglione, papier-
restaurator Kunstverzamelingen
E.M. Koek, conserveringsmedewerker
(vanaf 14 november)
Mevr. C.S. Langedijk, medewerker collectie
Kunstverzamelingen
Drs. J.E.L. Pelsdonk, conservator
Numismatisch Kabinet
J.W. Pette, restaurator Fysisch Kabinet
(freelance)
B.C. Sliggers, conservator Paleontologisch-
Mineralogisch Kabinet
Dr. J. de Vos, ‘scientific associate’
Paleontologisch-Mineralogisch Kabinet
A. Vries, papierrestaurator Kunstverzame-
lingen (t/m 31 juli)

Bedrijfsvoering
O.F. Bastiaanse, onderhoudsmedewerker
(vanaf 15 juni)

J.W. Beek, hoofd Financiële Administratie
(vanaf 1 mei t/m 31 oktober)
J. Blijleven, medewerker Digitalisering
J. Bouma, onderhoudsmedewerker
(t/m 31 mei)
Mevr. M.M.A. Brandsen, medewerker
Winkel (t/m 15 april)
Mevr. drs. R.E. Compagner, medewerker
Personeelsadministratie en commerciële
zaken
L. den Hollander, hoofd Financiële
Administratie (a.i., vanaf 1 november)
Mevr. A.A.C.W. van Kesteren, hoofd
Financiële Administratie (t/m 30 april)
Mevr. G.W.S. de Koning-Pater, winkel-
manager
Drs. W. Meyboom, systeembeheerder
P.J. Rietveld, medewerker Financiële
Administratie en commerciële zaken
Mevr. C.M. Stroomer, medewerker
Winkel (vanaf 15 september)
N.H. Vennik, medewerker Technische
Dienst
Mevr. H.E. Werner, MA, Office Manager
Mevr. L. Ijpelaar, waarnemend Office
Manager (t/m 31 januari)
M. Zegel, fotograaf
Ir. R.A.J.M. van Zutphen, hoofd
Gebouwen en Installaties (freelance)

Beveiliging en Facilitaire Zaken
W. de Jong, beveiligiger
Mevr. C.M.S. van de Kamp, beveiligiger
(t/m 30 juni)
E.N. van Katswaarde, beveiligiger
L.J. Komduur, beveiligiger
Mevr. M.A.E. Lips, beveiligiger
F.M. Loerakker, beveiligiger
Mevr. S.M. Meynaar, suppoost
(vanaf 1 augustus)
R. Moore, hoofd Beveiliging en Facilitaire
Zaken

E.M. Mulder, beveiligiger
Mevr. A. Planting-Haringsma,
medewerker huishoudelijke dienst
F.C.I. Rijkes, beveiligiger
Mevr. T. van Rijn, beveiligiger (t/m 31 maart)
Mevr. V.E.M. Schoots, beveiligiger
Mevr. D. Smakman, beveiligiger
J.C.F. Veldkamp, beveiligiger
Mevr. C. Wilderom-Huizer, beveiligiger
(t/m 30 november)
R. van der Woerd, beveiligiger

Rondleiders en museumdocent
A.J.Q. Alkemade
Mevr. E.M. van Assema
Mevr. K. ter Beek
Y.O. van Boheemen (t/m 31 augustus)
P.M. Broekens
B.C. Caron
Mevr. E. Cnossen
H. Doeleman
D. Geelen
P. van Graafeiland
P. Graaff (t/m 30 november)
Mevr. L. Hemelaar-van der Boom
Mevr. B. van Heurn
Mevr. E. Hoekstra
Mevr. L. ’t Hooft-van der Linden
Mevr. A. Hoogland-Snackers
Mevr. A. Kodde-van Marle
K. van der Lee
Mevr. drs. D.B. Lentz
Mevr. A. Mense
R. Middelburg
Mevr. A.M.E. Nibbering, docent
Kunst & Vliegwerk
Mevr. L. Oostdam, docent
Kunst & Vliegwerk
Mevr. A. Schreuder
Ir. B. Vernooy
Mevr. drs. A. Wilhelmus-Koning
Mevr. E.M. de Wolf

Live Long & Prosper, Teylers!
Bezoeker, gastenboek, 28 juli 2011

Vrienden van Teylers Museum
Mevr. A.S.M. Fesevur, administratie
(t/m 31 oktober)
Mevr. J.A. Kohn, administratie
(vanaf 1 november)

Oproepkrachten
W.W. van den Akker, Lab-begeleider
(vanaf 15 december)
Mevr. P.R. Baartmans, Publiekszaken
(vanaf 1 juli)
Mevr. M.F. van den Berg, Publiekszaken
Mevr. S.M. Blokland, Publiekszaken
(vanaf 1 juli)
D.R. Böing, Lab-begeleider
Mevr. M.W. Brüggemann, Lab-begeleider
Mevr. R. van Buuringen, Lab-begeleider
(vanaf 15 december)
S.C. Draijer, Lab-begeleider
(vanaf 15 december)
Mevr. A.E. Ebbenhorst, Lab-begeleider
(vanaf 15 december)
Mevr. J.E. Geelen, Lab-begeleider
(t/m 30 november)
Mevr. M.R.D. Groenemeijer,
Lab-begeleider (t/m 30 november)
L.A. Heeren, Lab-begeleider
(vanaf 15 december)
I. Koorn, Lab-begeleider
Mevr. C.S. Korver, Lab-begeleider
J.M. van Kuik, Lab-begeleider
(vanaf 15 december)
S.F. van Kuik, Lab-begeleider
Mevr. M.J. van Leijden, Lab-begeleider
Mevr. M.H.M. Nederstigt, Lab-begeleider
Mevr. I.M. Nieuwenhuijs, Lab-begeleider
(vanaf 15 december)
Mevr. J.J. Scholten, Lab-begeleider
Mevr. M. Wentink, Beveiliging
Mevr. L.C. Wille, Lab-begeleider
Mevr. S.C. Ijsbrandy, Lab-begeleider
(t/m 30 november 2011)

Vrijwilligers

Mevr. L. Ammerlaan, *winkel* (t/m 30 april)
Mevr. A. Anspach, *winkel*
Mevr. drs. C.A. Arnold, *papier-restauratieatelier Kunstverzamelingen en archief*
Mevr. P.M. van Bladeren-Viëtor, *archief*
Mevr. E. Blom, *winkel*
Mevr. I. de Boer-Kleinman, *Publiekszaken, Kunst & Vliegwerk*
Mevr. C.H. Borkent, *winkel* (vanaf 1 juni)
Mevr. J. Bremmers, *winkel*
P. Broekman, *winkel*
M. Bueno de Mesquita, *winkel*
Mevr. M. Drost-Driessen, *winkel*
Mevr. H.M. Dutilh-von Schmidt Seidlitz, *winkel*
Mevr. J. ten Elze, *winkel*
Mevr. J. Emerson, *winkel*
Mevr. M. Faber, *winkel*
H. Franse, *winkel en bibliotheek*
Mevr. L. Gebing, *winkel*
Mevr. A. Groen, *winkel*
W. Groeneveld, *papierrestauratieatelier Kunstverzamelingen*
Mevr. C. Kardol, *winkel*
Mevr. J. van Keulen, *winkel*
Mevr. B. van der Klooster, *winkel*
W. Koops, *Publiekszaken*
I.J.F. Kroon van Diest, *Publiekszaken, Kunst & Vliegwerk*
Mevr. H. Krijnen, *Publiekszaken, Kunst & Vliegwerk*
Mevr. E. Kuiper, *winkel*
Mevr. C. Kwand, *winkel*
Mevr. V.F. de Leeuw, *winkel*
P. Loomans, *winkel*
Mevr. F. Los, *winkel* (vanaf 1 februari)
Mevr. H.M. de Lugt, *winkel*
Mevr. O. Magis, *winkel*
Mevr. D. Mol-Blinxma, *winkel*
Mevr. G. Negenborn, *Publiekszaken, Kunst & Vliegwerk*
Mevr. W. Odekerken-Montfoort, *winkel* (vanaf 1 september)
Mevr. A.A.P. Poutsma, *Publiekszaken en bibliotheek Kunstverzamelingen*
Mevr. D.F.E. Rijkes-Van Selm, *winkel* (t/m 31 december)
H. Scheffer, *Publiekszaken*
Mevr. C. Schoonhoven-Eschbach, *bibliotheek Kunstverzamelingen*
Mevr. L. Schornagel, *winkel*
Mevr. L. Schumm-Tensen, *winkel*

Mevr. E. Schütt, *winkel* (t/m 30 april)
Mevr. J. Stemp, *winkel*
T. Voet, *winkel*
Mevr. H. Wessels, *Publiekszaken, Kunst & Vliegwerk*
Mevr. L. Willems, *Publiekszaken*

Stagiaires

Mevr. P.R. Baartmans, *Publiekszaken* (vanaf 3 maart t/m 9 juni)
Mevr. S.M. Blokland, *Publiekszaken* (t/m 9 juni)
Mevr. B.A. Bot, *Fundatiehuis* (vanaf 1 december)
Mevr. F.D. de Loos, *Kunstverzamelingen* (t/m 14 januari)
S.D. Out, *Beveiliging* (5 april t/m 14 september)
Mevr. C.A.P. Phan Tan Luu, *Restauratie-atelier* (vanaf 31 oktober)
Mevr. M.M. Ram, *Kunstverzamelingen* (vanaf 6 oktober)
Mevr. M.J. Wiemer, *Kunstverzamelingen* (28 februari t/m 30 juni)

Onderzoek

D. Vartija, (vanaf 6 september)
M. Weiss

ONDERNEMINGSRAAD

Het groeiend aantal bezoekers van het museum is een heuglijk feit, maar stemt de OR tegelijkertijd zorgelijk in verband met de toenemende werkdruk voor het personeel. Tevens werd er meegedacht over de komende bezuinigingen en de commerciële mogelijkheden van de Tuinzaal, Zaal i en de Winkel.

Op initiatief van de OR heeft een cursus Outlook plaatsgevonden (voor een deel) van het personeel, om de interne communicatie te bevorderen.

De huidige vakantieregeling blijft op initiatief van de OR ook geldig in 2012.

De Veiligheidszorg, BHV en Arbo blijven een aandachtspunt, evenals de bezetting in de dienstroosters van de suppoosten. De voltallige OR bezocht een informatie bijeenkomst m.b.t. de overgang naar een ander pensioenfonds.

Twée OR-leden namen deel aan het landelijk overleg voor de nieuwe CAO.

Het overleg met de directie vond 6 maal plaats, de raad vergaderde 6 maal.

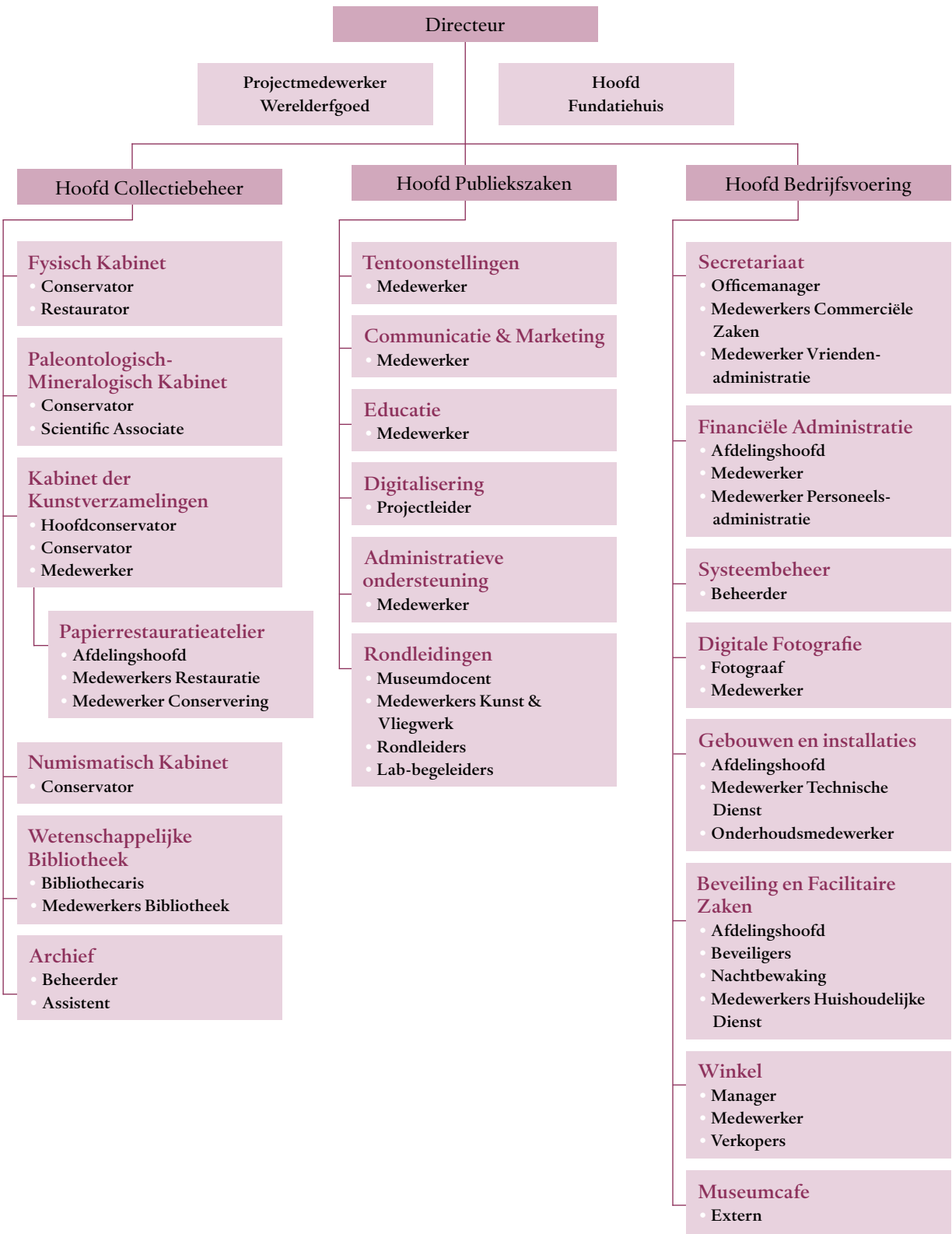
De OR was in 2011 als volgt samengesteld:

Fieke Kroon, *voorzitter*
Frans Loerakker, *plaatsvervangend voorzitter*
Bea de Koning, *secretaris*

Teylers Museum is het beste wat Haarlem kon overkomen!

Rob de Vries, gastenboek, 13 oktober 2011

ORGANOGRAM

Externe activiteiten en publicaties

EXTERNE ACTIVITEITEN

F.M. Budding

Juryvoorzitter BAS Grafiekprijs 2011

T. van Druten

Bestuurslid Stichting Tubelight

Bestuurslid Vereniging Nederlandse Kunsthistorici

Lid Raad van Advies Historisch Museum Haarlem

Juryvoorzitter Jan van Gelderprijs

Extern deskundige eindexamen afdeling Fine Art, kunstacademie ArtEz Arnhem, 22 juni/5 juli

Lezing ‘The work of Willem de Famars Testas in Teylers Museum’, symposium ‘L’Égypte d’Émile Prisse d’Avennes (1807-1879) artiste et antiquaire’, INHA/BnF, Parijs, 31 maart

Gastcollege ‘Reizen naar Egypte in de 18de en 19de eeuw’, Universiteit van Amsterdam, 27 april

Lezing ‘Claude Lorrain’, Amsterdamse Vrouwenclub, 16 november

R. van Gulik

Bestuurslid Nederlandse Museumvereniging sectie Veiligheidszorg en Facilitymanagement

Lid stuurgroep Nationale Projectgroep Collectie Hulpverlening

Coördinator Veiligheidsnetwerk Haarlem

Redactielid *RN-M@gazine*

Medeorganisator en workshopleider NMV-workshopdag ‘Oefening redt kunst 3’, Teylers Museum, 12 december

Deelnemer expertmeeting Chiaroscuro tekeningen, Universiteit Leiden/ Museum Boijmans van Beuningen, 18 en 19 augustus

M. van Hoorn

Lid audit committee EBHL

Lid voorbereidingscommissie symposium EBHL 2012 in Leiden/Haarlem

Lezing ‘Martinus van Marum as a botanist/gardener, and his main botanical correspondents’, EBHL, Oslo, 19 mei (gepresenteerd door Roger Mills, former President EBHL)

Medewerking aan ‘Into the big world’, een afstudeervoorstelling van de mimeopleiding gebaseerd op Teylers bibliotheekcatalogus; Veemtheater, Amsterdam, 16-18 juni, regie: David Webster

Opening symposium ‘Going Dutch’ van het Museum van het Nederlandse Uurwerk, Haarlem, 3 december

G.J.J. Janse

Workshop ‘Het digitaal presenteren van historische collecties’, studiedag Nederlandse Museumvereniging, sectie Historische Musea, Leiden, 7 februari 2011

Presentatie Engelstalige versie website Teylers Universum, Museums & the Web, Philadelphia (USA), 6-9 april 2011

F. Kroon

Vertegenwoordiger Teylers Museum in de Vereniging van Science Centra (VSC)

Lid ENNE (Educatie Netwerk Noord-Hollandse Erfgoedinstellingen)

Voorzitter Werkgroep Erfgoededucatie van de Stichting Erfgoed Haarlem

Presentatie op informatiedag ‘Cultuur Centraal’ over Cultuureducatie Noord-Holland (georganiseerd door Cultuurcompagnie), Alkmaar, 9 februari

Voorzitter Ondernemingsraad

Marijke Naber

Bestuurslid Stichting Vrienden van Teylers Museum

Bestuurslid Stichting Muzenforum Bloemendaal

J. Pelsdonk

Secretaris afdeling Historische Musea van de Nederlandse Museumvereniging

Secretaris Stichting Nederlandse Penningkabinetten

Onderzoeker muntvondsten / NUMIS bij het Geldmuseum

Secretaris van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Munt- en Penningkunde

Redacteur Tijdschrift De Beeldenaar; Keurmeester bij de Edelmetaal Waarborg Nederland

Lid determinatieteam bodemvondsten, De Detectoramateur, Zwartemeer, 19 maart

Lezing ‘s-Hertogenbosch 1998: schatvondst Achter het Verguld Harnas’ voor de Numismatische Kring Den Haag, ’s-Gravenhage, 15 maart & 23 maart

Lezing ‘De inhoud van de schatvondst ’s-Hertogenbosch 1998’ bij de presentatie van de publicatie, stadhuis ’s-Hertogenbosch, 27 april

M. Plomp

Lid keuringscommissie Tekeningen-dagen, georganiseerd door Origine, Haarlem

Lid Editorial Advisory Board *Master Drawings*

Spreker bij opening van Nour-Eddine Jarram en Pascale-Sophie Kaparis, Maison Descartes, Amsterdam, 14 januari

Lezing ‘Het aankoopbeleid van Teylers Museum in de 19de eeuw en het huidige aankoopbeleid’, vu Amsterdam, 9 december

M. Scharloo

Lid Raad van Toezicht City Marketing Haarlem

Lid Muntadviescommissie Ministerie van Financiën

Lid Toetsingscommissie Fonds Ondersteuning Science Centra

Lid Raad van Advies Nationaal Historisch Museum

Penningmeester ArtTable Nederland

Lid Editorial Board The Medal

Lid Werkgroep Meer dan Waard

Nederlandse Museumvereniging

Lid Werkgroep Stelselherziening Vereniging Rijksgesubsidieerde Musea

Lid Adviescommissie Gemeente Haarlem inzake Brinkmanpassage

Lezing Platform Werelderfgoed, Lemmer, 3 november

B.C. Sliggers

Lid gemeentelijk adviesorgaan K10R

(Kunst in openbare ruimten), Haarlem

Adviseur Tattoo Museum Amsterdam, Henk Schiffmacher

Bespreking ‘Venus Noire’, film over de Hottentot Saartje Baartmans, ovt Radio, Hilversum, 9 januari

Lezing, ‘Teylers Museum, bolwerk der Verlichting’, Historische Vereniging Apeldoorn, 16 februari

Lezing, ‘18th Century labels: a reconstruction of contacts between dealers and collectors’, Conference of the Geological Society of London (History of Geology Group, Londen, 4-5 april

Opening tentoonstelling Ronald Russeler (Castellum Aqua), Bloemendaal, 24 september

Lezing, ‘In het spoor van de Beagle’, Rotary Club Heemstede, 2 november

Lezing, ‘Van elitair tot educatief. Oude collecties en hun nieuwe leven’, symposium Koninklijk Zeeuws Genootschap, Middelburg, 18 november

H.J. Voogd

Lid raad van toezicht Patronaat, Haarlem

PUBLICATIES

T. van Druten

‘De boom en het meisje. Claude Lorrain en Rineke Dijkstra.’ *Kunstschrift*, nr. 4, 2011, pp. 34-41

R. van Gulik

‘Jeunesse paradoxale des dessins de Claude le Lorrain’, *Claude Gellée, dit le Lorrain. Le dessinateur face à la nature*, Parijs 2011, pp. 52-67 (met Ariane de la Chapelle).

Vertaald als ‘Getekend door de tijd? De tekentechnieken van Claude Lorrain nader bekeken’, *Claude Lorrain, Haarlem/Zwolle*, 2011, pp. 70-81

‘Hoe verzet je een berg – de ‘beklimming’ van de Mont Blanc – deel 1. De aanloop naar de restauratie van een maquette van de Mont Blanc’, *RN-M@gazine*, nr. 4, 2011, pp. 4-9 (met Marijke Naber)

‘Een heel klein beestje’, *BPF Au Courant*, nr. 6, juni 2011, pp. 8-10

G.J.J. Janse

Heel de wereld in een zaal. De Ovale Zaal van Teylers Museum, Amsterdam 2011. Vertaald als *A Room to Hold the World. The Oval Room at Teylers Museum*

J. Pelsdonk

‘NUMIS en de schatvondst Wadenoijen 2006. Berichten uit het Geldmuseum.’ *De Beeldenaar* 35 (2011) 25-28

‘Hamsteren...! Lekkerkerk 2010: een schatvondst uit de Eerste Wereldoorlog.’ *De Beeldenaar* 35 (2011) 57-61

‘s-Hertogenbosch 1998: De munten uit de schatvondst Achter het Verguld Harnas.’ H.L. Janssen en J.R. Treling (red)

Van penningen en groten. De schatvondst Achter het Verguld Harnas in ’s-Hertogenbosch (Utrecht 2011) 87-129 en 204-205

‘Muntcatalogus van de schatvondst ’s-Hertogenbosch 1998.’ H.L. Janssen en J.R. Treling (red) *Van penningen en groten. De schatvondst Achter het Verguld Harnas in ’s-Hertogenbosch* (Utrecht 2011) 130-192 en 205-206

‘Munten, muntspelden en penningen.’ T. H. L. Hos & M. C. Dorst, *Dordrecht Ondergronds 4: Zonnen op gods akker* (Zwolle 2010) 113

‘Water, veen en ... goud. De schatvondst Loosdrecht 1941.’ *De Beeldenaar* 35 (2011) 115-118

‘Giekerk, Schagen en Zutphen. Drie schatvondsten uit de periode 1296-1303.’ *De Beeldenaar* 35 (2011) 152-154

‘Verloren Verleden. De noodzaak van vondstregistratie.’ *De Beeldenaar* 35 (2011) 199-204

‘De schatvondst Lekkerkerk 2010. Gehamsterd zilver uit de Eerste Wereldoorlog’ *Grondig Bekeken* 26 nummer 4 (december 2011) 10-20. AWN afdeling Lek- en Merwestreek, afdeling 11

M. Plomp

Claude Gellée, dit le Lorrain. Le dessinateur face à la nature, Parijs 2011 (redactie en essay ‘Des maîtres de tous les horizons’, pp. 24-39, en de helft van het catalogusgedeelte). Vertaald als *Claude Lorrain*, Haarlem/Zwolle 2011

Wow just Wow!

Hugh, Robijn, Nelson, New Zealand, gastenboek, 31 juli 2011

Colofon

Samenstelling en redactie

Froukje Budding & Michel Hommel,
Teylers Museum

Ontwerp

Studio Berry Slok, Amsterdam

Fotografie

Roy Beusker, Kees Hageman,
Marie Cécile Thijs (omslag en pagina
2, 5, 6, 8, 11, 16-17, 22-23, 24, 31, 38-39,
40-41, 42-43, 44, 66, 70, 86-87),
Hannie Verhoeven, Han Vogel,
Martijn Zegel (Teylers Museum)

Vertaling

David Alexander

Druk

StyleMathôt

Deze publicatie kwam mede tot stand
dankzij drukkerij StyleMathôt

© copyright 2012 Teylers Museum

Teylers Museum

Spaarne 16, 2011 CH Haarlem

T 023 516 09 60

F 023 534 20 04

E info@teylersmuseum.nl

www.teylersmuseum.nl

Openingstijden museum

dinsdag t/m zaterdag: 10 – 17 uur

zon- en feestdagen: 12 – 17 uur

Eerste Kerstdag en Nieuwjaarsdag
gesloten.

De Natuurwetenschappelijke Biblio-
theek, de studiezaal van de Kunst-
verzamelingen en het Numismatisch
Kabinet zijn op afspraak te bezoeken.

*Als ik ooit niets meer te doen heb,
kom ik mijn laatste dagen, en dan
liefst mijn laatste maandagen,
slijten in Teylers Museum.*

Maarten van Rossem